

N 04 - 1989

J A A R V E R S L A G

HET NATIONALE BALLET 1989

Boekmanschting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

JAARVERSLAG-1989 VAN HET NATIONALE BALLEET

INHOUDSOPGAVE

In memoriam Henny Jurriëns en Judith Jurriëns-James.....	3
1. Inleiding.....	5
2. Algemeen.....	8
3. Tableau de la troupe.....	12
4. Ondernemingsraad.....	17
5. Repertoire.....	20
6. Voorstellingen binnenland.....	25
7. Voorstellingen buitenland.....	28
8. Bijzondere voorstellingen, medewerkingen.....	29
9. Opera-samenwerking.....	31
10. Muzikale begeleiding.....	33
11. Televisie.....	35
12. Marketing.....	36
13. Sociale aangelegenheden.....	39
14. Directie Overleg Dansgezelschappen - Landelijk Dansbeleid..	41
15. Huisvesting.....	42
16. Financiële situatie.....	43
17. Belangrijkste financiële gegevens.....	45
18. Slot.....	49
19. Persreacties.....	50

Colofon:

Litho's en druk: Muller's Drukkerij b.v., Amsterdam, april 1990

Oplage: 1000 exemplaren

Balletfoto's: Jorge Fatauros

Foto uitreiking Alexandra Radius-prijs en affiche 'Voor jou lopen we graag op onze tenen': Joris van Bennekom

Foto omslag: Kerrie Szuch en Ted Brandsen in Groosland

Ontwerp omslag en produktie: Het Nationale Ballet, Jeroen Sinnige

HET NATIONALE BALLEET

Postadres: Postbus 16486, 1001 RN Amsterdam
Bezoekadres: Waterlooplein 22, 1011 PG Amsterdam
Telefoon: 020 - 551.89.11.
Fax: 020 - 551.80.70.

Henry Juriëns en Judith Juriëns-James in Momentum van Jan Linkens

IN MEMORIAM HENNY JURRIËNS EN JUDITH JURRIËNS-JAMES

Beste vrienden, hier vandaag bijeen in deze kerk,

Ik kan geen woorden van troost vinden, geen woorden van aanvaarding voor wat nog steeds zo onaanvaardbaar lijkt. De dood van Judith en Henny is te verschrikkelijk, kwam te vroeg, te snel. Iedere morgen na het ongeluk wordt ik wakker met de gedachte: 'dit is niet waar, dit is een beangstigende droom'. Maar het is werkelijkheid.

Lieve moeder en vader van Judith, lieve moeder en vader van Henny, lieve familieleden, wat kan ik tegen jullie zeggen dat ook maar enigszins zin heeft?

Jullie zoon en dochter, jullie broer en zuster, waren geliefd, allebei, om hun trouwe vriendschap, hun eenvoud, hun moed om nieuwe en onbekende terreinen te verkennen, hun openheid, hun gastvrijheid. Alletwee hielden ze van het leven, genoten er op een intense manier van en toonden dat in hun liefde voor elkaar, voor hun dochttertje Isa, en in de liefde voor het werk dat ze deden.

Judith en Henny hebben beiden jarenlang bij Het Nationale Ballet gedanst, ze hebben het helpen opbouwen. Toen Henny besloot Nederland te verlaten om in Canada te gaan werken en zijn familie mee te nemen, hadden we uitvoerige discussies bij hen thuis: moesten ze echt gaan, wat lieten ze achter, wat zouden ze daar aantreffen, zo ver weg?

Ze gingen.

Ik voelde Henny's vertrek als een groot persoonlijk verlies, maar wist dat hij in Winnipeg een gezelschap zou vinden dat voor hem als een nieuwe, maar liefhebbende familie zou zijn. En zo was het ook. Aan een vriend in Nederland schreef Henny: 'mijn beschermengel bracht mij naar deze plek'.

Judith en Isa gaven Henny de inspiratie en kracht voor zijn nieuwe werk als artistiek leider van The Royal Winnipeg Ballet, en ik had hoge verwachtingen van dat werk. Ik was trots óp hem, en gelukkig vóór hem. Zoals ik ook gelukkig was voor het gezelschap, om zo'n leider te krijgen.

De danswereld in Nederland en Canada rouwt, zoals velen over de hele wereld. Er kwamen honderden brieven en telefoongesprekken binnen. Terugbrengen kunnen ze Judith en Henny niet, maar ze tonen wel hoe sterk de band was en nog steeds is.

Kleine Isa is degene in wie Judith en Henny zullen voortleven; in haar verscholen zijn Judiths lichte en Henny's serieuze manier van bestaan.

En ze zullen voortleven in onze gedachten, we zullen ze weer zien lachen, praten, huilen, liefhebben.

'Ik zal dapper zijn' heeft Isa gezegd. Ik hoop dat wij allen diezelfde kracht zullen vinden, vroeger of later.

Judith en Henny hebben ons reeds verlaten, weggeblazen op een zachte bries. Uit naam van alle mensen in Nederland die hen hebben gekend roep ik hen na:
Judith en Henny, vaar wel en rust vredig, hand in hand.

Rudi van Dantzig

Winnipeg, 17 april 1989

1. INLEIDING

Als u dit jaarverslag onder ogen krijgt is het vierde seizoen in Het Muziektheater al weer een heel eind gevorderd. Was de publieke opinie vóór de opening aarzelend ten aanzien van het aantal te verwachten bezoekers, het eerste seizoen logenstrafte dat pessimisme met een overweldigende publieke belangstelling. Ook de verwachting, dat daarna dan wel een terugval zou volgen als het nieuwtje eraf was (het z.g. Doeleneffect, naar de ervaring destijds na de opening van het Rotterdamse Concertgebouw) is niet uitgekomen. Ook in dit verslagjaar was de belangstelling nog steeds optimaal.

Een groot succes voor allen die in Het Muziektheater werken. Dat is natuurlijk in de eerste plaats te danken aan de kwaliteit van de voorstellingen en de inzet van de kunstenaars, de technici en de andere begeleiders. Maar evenzeer aan de wijze waarop de slag om het publiek is geleverd. De eerste jaren hebben bewezen hoe onmisbaar de publiekswerving is geworden. Met bezuinigingen zoals die o.a. onlangs zijn toegepast op het Amsterdams Uit Buro, belanden de kunstinstellingen wat dat betreft ongetwijfeld in de gevaren-zone.

Uit het reilen en zeilen van Het Muziektheater in de eerste jaren, met o.a. de onvermijdelijke problemen die de beginnende samenwerking tussen zoveel componenten oproept, zijn hier en daar wat voorbarig negatieve conclusies getrokken.

Na de ervaring met de voorlopige beheersstructuur zijn dit jaar de eerste stappen gezet naar een verbeterde en hopelijk meer definitieve bestuursvorm. Daaraan wordt later in dit verslag de nodige aandacht besteed. Het bestuur waardeert de bijdrage die de adviesgroep Diemen en Van Gestel daarvoor heeft geleverd, al zijn in hun advies de positieve elementen wat onderbelicht gebleven. Het Nationale Ballet en De Nederlandse Opera hebben er de voorkeur aan gegeven om, in afwijking van het advies, met een eigen voorstel te komen voor de toekomstige beheersvorm van het theater. Dat de Rijksoverheid en de Gemeente Amsterdam nu een gemeenschappelijke visie hebben ontwikkeld en navenant de wijze van subsidiëren hebben gestroomlijnd, wordt door ons als een belangrijke bijdrage gezien.

De leiding heeft voor het eerst sinds 1974 een beleidsnota gepubliceerd waarin de lijnen voor het toekomstige beleid worden vastgesteld. De subsidiërende overheden en de Raad voor de Kunst hechten daar terecht veel waarde aan. Het bestuur onderschrijft de inhoud, maar vertrouwt erop dat die met verstand zal worden gehanteerd. De bewegelijkheid om snel in te spelen op veranderende situaties in het kunstbedrijf mag immers niet gehinderd worden door het argument: het staat niet in de vastgestelde beleidsnota en dus kan het nu (nog) niet.

Een lezenswaardig stuk voor iedereen wie het ballet ter harte gaat.

Ons bestuur heeft veel waardering voor de toewijding waarmee de Ondernemingsraad ook dit jaar weer zijn uitvoerige bijdrage heeft geleverd aan de belangen van onze groep. Dat geldt ook voor de inzet van onze dansers en de leiding ten behoeve van het onderwijs in de Nationale Balletacademie. De groei is onmiskenbaar.

Jane Lord als Giselle

Na een periode van onthouding gedurende de eerste hectische Muziektheater-jaren, is weer een begin gemaakt met voorstellingen in het buitenland. Het onmisbare buitenlandbeleid zal ongetwijfeld weer in betekenis toenemen. Het aantal balletwerken dat dit jaar voor televisie-uitzending geregistreerd werd, lag helaas beneden de verwachting.

Ook in dit jaar is er weer volop beweging geweest. Soms heel emotioneel, zoals bij het plotselinge verscheiden van de bij het publiek en de collega's geliefde Henny Jurriëns en zijn vrouw Judith James. Terecht opent dit jaarverslag met een aan hen gewijd In Memoriam. De muzikale leider Adam Gatehouse heeft na twaalf jaar zijn werkterrein verlegd. Het bestuur is hem bijzonder erkentelijk voor het enthousiasme en de toewijding waarmee hij zo lang zijn niet gemakkelijke taak heeft vervuld. In dit jaar is de sollicitatie-procedure gestart om te voorzien in de opvolging van Rudi van Dantzig, die de wens te kennen heeft gegeven zijn indrukwekkende loopbaan als artistiek leider in 1991 te beëindigen. Alexandra Radius danste dit jaar voor het laatst haar door iedereen bewonderde grote rollen. Bij haar officiële afscheid in 1990 zal aan haar grote verdienste voor Het Nationale Ballet ruim aandacht worden geschonken.

Bij het bestuur is aan het einde van het jaar meer dan normale beweging ontstaan. Weliswaar is de samenstelling dit jaar ongewijzigd de volgende gebleven:

F.A. Becht
J.F. Beek
Mevrouw M. Gardeniers-Berendsen
mr R.W.J. Groenink
E. van Paridon
mr J. de Ruiter
S. Smit
mr P.M. Witteman

Onze voorzitter Mr J. de Ruiter heeft echter per 1 januari 1990 het voorzitterschap aanvaard van de landelijke Raad voor de Kunst. Hij heeft dientengevolge afscheid moeten nemen van Het Nationale Ballet.

Het waren spannende jaren, waarin o.a. de nieuwe beheersstructuur van Het Muziektheater moest worden voorbereid. De heer de Ruiter heeft daarbij het initiatief niet geschuwd en met grote standvastigheid en tact de belangen van Het Nationale Ballet behartigd. Daarnaast heeft hij veel zorg besteed aan een doelmatige vergaderstijl en het onderhouden van contacten, zoals bijvoorbeeld met de Ondernemingsraad. Wij verloren voor een goede zaak een voortreffelijke voorzitter.

De voorbereidingen voor de benoeming van een capabele opvolger zijn getroffen. Een spoedige invulling van de ontstane vacature is dan ook de vurige wens van ons stichtingsbestuur, maar uiteraard in het bijzonder van

Egbert van Paridon
(waarnemend voorzitter)

2. ALGEMEEN

Het kalenderjaar 1990 vormde, qua programmering, een voortzetting van het repertoire-beleid zoals dat na de ingebruikneming van Het Muziektheater gestalte heeft gekregen. De Hoofdstukken 5 en 6 van dit verslag melden op welke wijze de balans tussen nieuwe creaties, avondvullende klassieke balletten en reprises uit het omvangrijke totaal-oeuvre van ons gezelschap in voorstellingen vorm heeft gekregen.

Ter inleiding van de, op de gebruikelijke wijze in afzonderlijke hoofdstukken weergegeven, activiteiten van onze groep melden wij vooraf echter een drietal onderwerpen. Elk voor een belangrijk deel ook onderwerp van bestuursverantwoordelijkheid en daarom in de hieraan voorafgaande inleiding van het Stichtingsbestuur ook al aangegeven.

Dit betreft:

- voortgang overleg beheersstructuur Muziektheater,
- voorbereiding opvolging artistieke leider,
- beleidsnota 1989-1992.

Beheersstructuur Muziektheater

Na een tijdrovende voorbereidingsprocedure startte de adviesgroep Diemen en van Gestel eind februari 1989 zijn onderzoek naar de evaluatie van de Interimstructuur Beheer Muziektheater. In mei daaropvolgend rapporteerden onderzoekers aan de drie betrokken Stichtingsbesturen en Subsidiënten.

De werkwijze van onderzoekers laten wij in dit verslag buiten beschouwing. Deze is door alle betrokkenen ervaren als grondig en doelgericht: de rapportage bood volop stof tot overdenking, respectievelijk voor het ondernemen van verdere actie. De conclusies uit het rapport waren kritisch van toon. Dat gold allereerst een aantal uitgangspunten, respectievelijk het niet realiseren daarvan, zoals:

- samenvallen van de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor Het Muziektheater met de directionele taken binnen elk van de drie MT-partners,
- gescheiden subsidiekanalen, zowel qua herkomst als qua bestemming (Rijk-Gemeente enerzijds, Opera-Ballet-Theater anderzijds),
- het sinds 1984 niet effectueren van de voorziene benoeming van een Raad van Toezicht.

Daarnaast behandelde het rapport ook de gang van zaken op een reeks terreinen binnen het theater, zoals:

- wijze van samenwerking van de partners,
- gerealiseerde voorstellingen aantallen,
- relatie van de gezelschappen met de Technische Organisatie Muziektheater (T.O.M.),
- slagvaardigheid van de Directieraad als sturende instantie.

Het rapport concludeerde tot een 3-tal keuzes voor een nieuw uit te werken organisatiemodel, korthedshalve aangeduid als respectievelijk:

- fusie-model,
- joint venture-model,
- federatie-model.

Onderzoekers spraken hun voorkeur uit voor het joint-venture-model, een voorkeur die Het Nationale Ballet deelde. Dat laatste gold niet voor de algehele teneur van de evaluatie, die o.i. vrijwel geheel voorbij ging aan de vele positieve verworvenheden, die Het Muziektheater zijn bespelers en het publiek had gebracht. Met een aantal kritische constateringën konden wij wèl instemmen, doch met onze MT-partners meenden wij dat de rapportage niet zou moeten leiden tot een discussie-over-schuldvragen, maar veeleer basis zou moeten vormen voor een nieuw te ontwikkelen richting. Handicap bleek daarbij echter te zijn dat elk van de drie MT-partners een verschillende voorkeur uitsprak voor de drie, door de onderzoekers aanbevolen, modellen.

Het rapport Diemen en van Gestel bleek echter een ander, positief te beoordelen, effect op te roepen. Beide overheden zagen zich er door aangespoord voortvarendheid aan de dag te leggen ten aanzien van een te ontwikkelen gemeenschappelijke visie op het Muziektheaterbeheer. In 'de late zomer leidde dat tot overleg met Bestuursdelegaties en HNB-DNO-MT, resulterende in het vaststellen van enkele uitgangspunten voor een kortlopende vervolgopdracht aan Diemen en van Gestel.

Deze laatste rapportage vond zijn afronding op 16 oktober. De nieuw geformuleerde aanbevelingen verkregen van geen der betrokkenen instemming.

Zij leidden echter tot een nieuwe, eigen, poging van besturen van Opera en Ballet voor een organisatiemodel.

Tot veler grote voldoening bleek over dat eigen voorstel op 20 december met beide subsidiënten op hoofdpunten overeenstemming bereikt te kunnen worden.

Het jaar sloot derhalve af met een gunstig perspectief op een begin 1990 daaraan te geven nadere uitwerking.

Opvolgingsprocedure artistieke leider

In het late voorjaar 1989 nam het Stichtingsbestuur een tweetal besluiten ten aanzien van het doen vervullen van de per 1 september 1991 te ontstane vacature in het artistiek leiderschap.

Allereerst voorzag het Bestuur zich van artistiek-inhoudelijk en procedureel advies, door de heer Marcel-Armand van Nieuwpoort tijdelijk aan te trekken als adviseur-gesprekspartner.

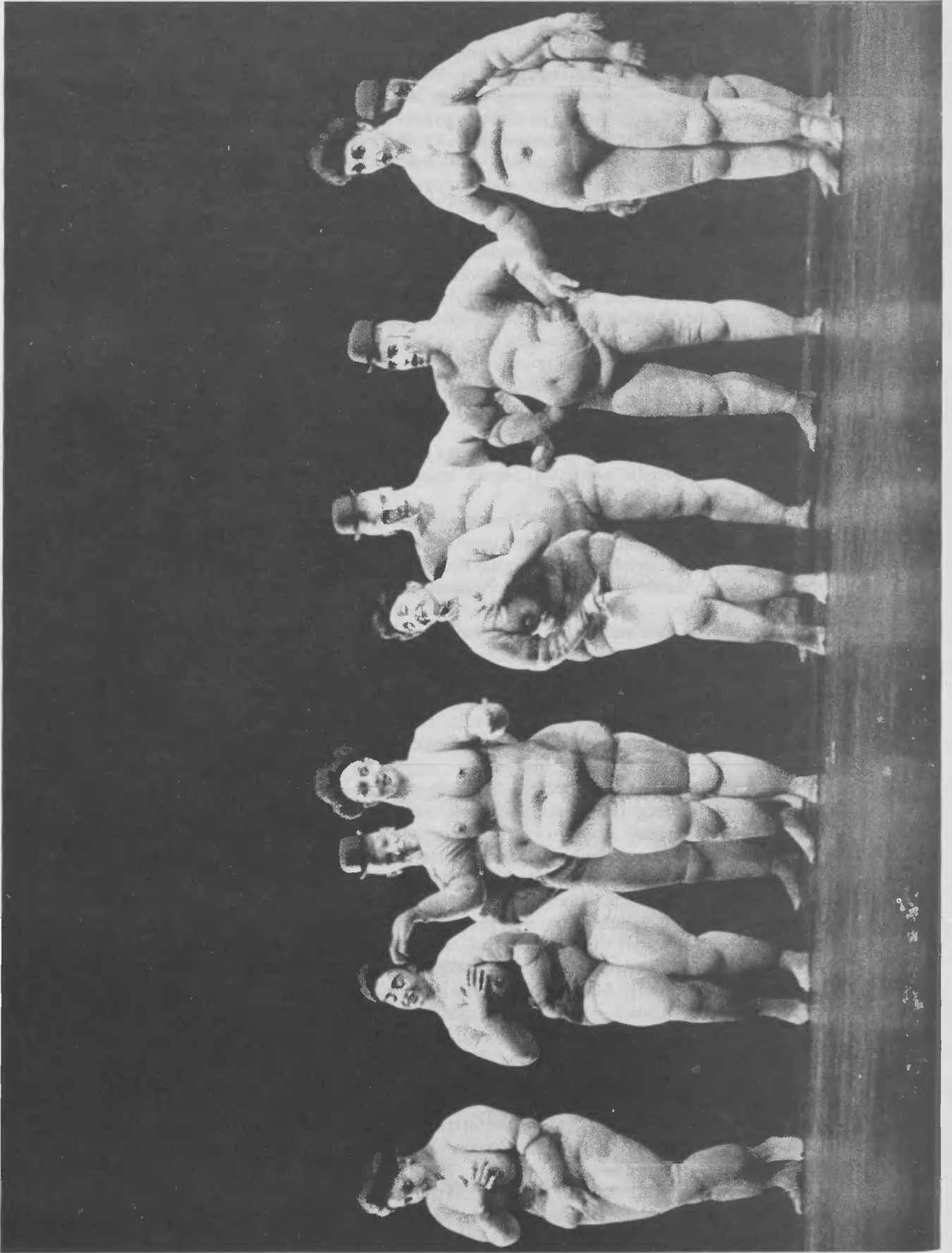
Mede op diens advies besloot het Bestuur vervolgens de voorbereiding van een voordracht voor benoeming - inclusief de te verrichten werving - in handen te stellen van een speciale commissie.

Bestuur, leiding, artistieke staf en dansers werden daarin respectievelijk gerepresenteerd door Egbert van Paridon, Anton Gerritsen, Toer van Schayk en Rachel Beaujean.

De commissie besloot - tot dusverre minder gebruikelijk in ons land - om de vacature binnen en buiten Nederland per advertentie uitdrukkelijk open te stellen. De response daarop - met een resultaat, dat dat besluit bleek te rechtvaardigen - vond plaats begin 1990.

Beleidsnota 1989-1992

In 1974 had Het Nationale Ballet, toen staand voor de beslissende keuze 'blijven in de Stadsschouwburg' of 'alle energie richten op een nieuw te bouwen Muziektheater' een beleidsnota uitgebracht. Sindsdien niet meer.

Ensemble in Groosland

De Raad voor de Kunst en nadien ook het Ministerie van WVC hadden daar wel op aangedrongen. Van onze kant beriepen wij ons op het feit dat onze wijze van beleidsverantwoording in onze Jaarverslagen o.i. zo adequaat is, dat toevoeging van verdere nota's en dergelijke 'teveel van het goede zou kunnen zijn'.

De procedure van kunstenplannen, als thans door de Minister gehanteerd, ontkrachte ons standpunt: het uitbrengen van een beleidsnota werd subsidievoorwaarde, waarnaar wij ons schikten. Da nota is, laat in het jaar, uitgebracht.

Veel stof, die tot dusverre in jaarverslagen van ons aan te treffen is geweest, is in die nota behandeld. En, wij erkennen het gaarne, vaak meer principieel - en in elk geval: meer in onderlinge samenhang - dan in onze jaarlijkse beschouwingen gebruikelijk was. Onderwerpen, die speciale behandeling hebben gekregen, zijn o.m.:

- algemene positiebepaling van het gezelschap,
- relatie tot Het Muziektheater,
- uitgangspunten in programma-producties, daaronder begrepen: repetitiebehoeften,
- concrete programma-voornemens tot medio 1992,
- voorstellingen-presentatie: fysieke mogelijkheden, spreidings-criteria, prognoses,
- muzikale begeleiding, relatie tot het Nederlands Balletorkest,
- personeelsformatie en sociaal beleid,
- meerjarenprognose voor onze financiën.

Voor dat laatste onderwerp hebben wij in de tekst van de nota - met betrekking tot één deelonderwerp - een woord van lichte zorg geuit. Wij hebben daarbij niet voorzien dat, als gevolg van een weinig zorgvuldig samengestelde ANP-samenvatting, vervolgens in veel kranten ons financiële perspectief veel hachelijker dan in werkelijkheid het geval is, is afgeschilderd.

Het recent uitbrengen van onze redelijk omvangrijke Beleidsnota (35 pagina's) doet ons voor dit Jaarverslag 1989 kiezen voor een beknopter vorm dan vóór deze vaak het geval was. De hierna volgende hoofdstukken hebben dan ook op veel punten meer een inhoudelijk-informatief, en minder een opiniërend karakter.

3. TABLEAU DE LA TROUPE

Voorafgaand aan de eigenlijke tekst van dit jaarverslag zijn de woorden afgedrukt, die Rudi van Dantzig, op 17 april 1989 uitsprak in Winnipeg bij de herdenking van de kort voordien tragisch om het leven gekomen oud-medewerkers van ons gezelschap Henny Jurriëns en Judith James. Op 4 mei daaropvolgend vond in de Amsterdamse Stadsschouwburg een bijeenkomst te hunner nagedachtenis plaats, met hun familieleden uit Nederland en Engeland, hun collegae uit onze groep en vele verdere belangstellenden.

Het was niet het enige verlies dat ons in 1989 trof. Op 17 oktober overleed op 31-jarige leeftijd onze lieve collega Juliëtte de Haan, 1e kleedster van onze groep. Officieel deel uitmakend van de T.O.M., richtte haar werk in onze kleeddienst zich zo geheel op onze eigen voorstellingen, dat zij volop als eigen collega werd beschouwd. Een fatale ziekte maakte zeer vroegtijdig een einde aan haar leven, waarbij haar man - Rein van der Woude - de zware taak van de zorg voor een jong dochttertje kreeg te dragen. Vele honderden uit onze kring namen op 23 oktober bij haar uitvaart afscheid van onze zo beminde Jet.

In ons danserstableau deden zich geen opzienbarende verschuivingen voor. De verhouding tussen het aantal Nederlanders en buitenlanders handhaafde zich op exact hetzelfde niveau als een jaar tevoren: 35 - 52.

Een drietal dansers met elk al een langere - qua inhoud uiteenlopende - carrière nam afscheid van Het Nationale Ballet. De Nederlander John Wisman (tweede solist) vertrok naar Canada, goede herinneringen bij ons achterlatend ook wegens zijn choreografische inbreng. Zijn rang-genoot Amanda Beck (Engelse) en de Zwitser Raimondo Fornoni beëindigden hun dansersloopbaan. Een brede variëteit van rollen van elk hunner heeft hen zeer herkenbaar gemaakt bij ons publiek.

Onze eerste solist Robert Machherndl vertrok naar Duitsland, terwijl de Italiaan Giuseppe Canale naar zijn geboorteland terugkeerde. De Nederlander Hein Hazenberg - ook een aantal jaren actief in onze Ondernemingsraad - stapte over naar ons Groningse collega-gezelschap Reflex. De Amerikaanse Mindy Krasner en de Engelsman David Newson verlieten Nederland voor bestemmingen elders.

Aan hen allen onze beste wensen voor hun toekomst, binnen de dans, dan wel elders in de maatschappij.

Danserloopbaanbeëindiging gold ook voor de Nederlander Margus Spekkers, die wij vanaf zijn afscheid echter vrijwel dagelijks hebben teruggezien als voorstellingsleider bij onze voorstellingen. Hij is daartoe gedetacheerd in de Technische Organisatie Muziektheater.

De belangrijkste mutatie buiten ons danserstableau gold onze muzikaal leider Adam Gatehouse. In de twaalf jaren van zijn actief zijn bij onze groep, en het Nederlands Balletorkest, heeft hij zich ontwikkeld tot een vakman op zijn gebied, wiens wijze van werken zeer inspirerend is geweest voor choreografen en dansers. Zijn wens om een breder muzikaal emplooi te zoeken dan binnen de balletwereld alleen, viel volop te respecteren. Onze part-

time medewerkers Karel Schorer (choreologist) en Ilonka Lührman (secretariaat) beëindigden eveneens hun functie. Onder de TOM-medewerkers, zeer verbonden aan Het Nationale Ballet, noemen wij Helen Henny, die vanaf het openingsseizoen in Het Muziektheater een zeer capabel voorstellingsleidster voor ons is geweest en medio 1989 vertrok.

Onder de nieuw intredenden melden wij allereerst de replacements van bovengenoemden in de artistieke staf:

- Jac van Steen als muzikaal leider-dirigent, als gast reeds voor dezen meermalen met ons samenwerkend,
- Judy Maelor-Thomas, full-time 2e choreologist (Engelse),
- Michael Moeratch (USSR), een al wat langer bestaande vakature in onze pianistenstaf vervullend.

Nieuw toetredende dansers waren:

- in de ensemble-rangen, de Japanse Kumiko Hayakawa, de Noor Jahn Johansen, de Italiaan Giuseppe de Ruggiero en de Fransman Jean Luc Beaupère,
- en in de leerlingen-rangen: de Australische Mardi Louise Dixon, de Fransen Karine Flavigny en Alexis Manuel en de Nederlanden Yoko van Reysen, Odette Witsel en Ibolya Triz.

Aan hen onze beste wensen voor een succesvolle dansersloopbaan, allereerst binnen onze groep.

Binnen het tableau vonden bevorderingen plaats van:

- Esther Protzman (Nederlandse) en Pierre Paradis (Canadees) tot tweede solist.

De in de aanhef gememoreerde 52 buitenlanders waren verdeeld over de volgende nationaliteiten: 15 Amerikanen, 6 Fransen, 6 Engelsen, 5 Italianen, 4 Canadezen, 3 Australiërs, 2 Belgen, 2 Duitsers, 2 Spanjaarden en 7 dansers van 7 verschillende overige nationaliteiten.

Het volledige Tableau luidde per 31 december 1989 (de nieuw ingetreden onderstreept) als volgt:

Dansers

- Eerste solisten:

Coleen Davis - Caroline Sayo Iura - Alexandra Radius - Karin Schnabel - Valerie Valentine - Jeanette Vondersaar - Joanne Zimmerman - Fred Berlips - Wim Broeckx - Clint Farha - Alan Land - Zoltán Solymosi

- Tweede solisten:

Rachel Beaujean - Nathalie Caris - Jane Lord - Cathy Nussbaumer - Esther Protzman - Bruno Barat - Reinbert Martijn - Pierre Paradis

- Ensemble (grand sujets, corypheën, corps de ballet):

Suzanne Arbabzadeh - Joy Bain - Jeannette den Blijker -
Brenda Bood - Melinda Booth - Karla Box - Mirjam Braam -
Valerie Clark - Kumiko Hayakawa - Véronique Kruijswijk -
Saskia Krol - Barbara Leach - Simonetta Lysy - Silvia
Petranca - Claire Philippart - Susan Pond - Maartje Prince -
Brigitte Scheid - Anna Seidl - Kerrie Szuch - Sandra Verbaas -
Bettina van Wijk - Jean Luc Beaupère - Robert Bell - Leo
Besseling - Ted Brandsen - Ruben Brugman - Andrew Butling -
Christian Claessens - Kevin Cregan - Alfredo Fernandez -
Christoph Feurer - Johan Greben - Gilles den Hartog - Hans
van der Heijden - Arend van Hoorn - Jahn Johansen - Sabrina
van der Kamp - Andrew Kelley - Jan Linkens - Enrico Mathis -
Alexander Money-Kyrle - Krzysztof Pastor - Kees Prince -
Pedro Romeiras - Giuseppe de Ruggiero - Till Schmidt-Rimpler
- Stephen White

- Élèves/Adspiranten:

Mardi Louise Dixon - Pascale Eyk - Karin Ellis - Karine
Flavigny - Anne-Elise Hampton - Brigitte van Ikelen -
Alessia Lera - Denise Mitsche - Marta Reig-Torres - Yoko van
Reysen - Daphne van Schaik - Marieke Simons - Ibolya Triz -
Odette Witsel - François Noël Cherpin - Jan Dijkwel - Leo
van Emden - Alexis Manuel

Niet dansers

Artistiek leider	: Rudi van Dantzig
Zakelijk leider	: Mr Anton Gerritsen
Adjunct artistiek leider	: Han Ebbelaar
Adjunct zakelijk leider/hoofd afdeling planning en marketing	: Dick Hendriks
Muzikaal leider	: <u>Jac van Steen</u>
Choreograaf/ontwerper	: Toer van Schayk
Hoofd artistieke afdeling	: Reuven Voremberg
Hoofd financiële zaken	: Mr Hans van Alphen
Balletmeester	: Maria Aradi Robert Fisher Sonja Marchiolti
Assistent-balletmeester	: Aina Bilkins
Coördinator Nationale Balletacademie	: Francis Sinceretti
Lichtontwerper	: Jan Hofstra
Choreologist	: Malin Thoors
Tweede choreologist	: <u>Judy Maelor-Thomas</u>
Videomaster	: Henk van Dijk
Assistent artistieke staf	: Benedikt van der Hoeven
Marketing	: Jeroen Sinnige Minou Bijl Inge Denekamp Astrid van Leeuwen Yvonne van Popta
Secretaresse Stichtingsbestuur en artistiek leider	: Anna-Marie Gelderman

Secretaresses	: Judith Pommerel Inge Denekamp <u>Margot van 't Spijker</u> Emmie Kalshoven-Wesseling
Pianisten	: Robin Barker, 1e pianist Jaap Dieleman Robert Greuter <u>Michael Moeratch</u>
Boekhouding	: Cor Degeling Irma Donker Rietje Koning-de Leth Yvonne Lemette
Bedrijfsarts	: Toine Schermer
Masseur	: Fred van Beek
Personeelsfunctionaris	: Willy Campman
Sociaal begeleidster	: Susanne Hover
Fysiotherapeut	: John ten Kulve
Bediening volspots	: Elco Bos Pat Henny-Wallner Ilonka Lührman Anouk der Weduwen

The sleeping beauty met in het midden Esther Protzman en Alan Land

4. ONDERNEMINGSRAAD

De Ondernemingsraad van Het Nationale Ballet heeft een verkiezings-systeem, waarin beoogd wordt om nieuw gekozen leden in beginsel 2 jaar zitting te doen hebben in de Raad. Zulks in die vorm dat een deel van de leden in de oneven jaren aftreedt (en herkozen kan worden) en het andere deel idem in de even jaren. Dit waarborgt een behoorlijke - ook door Bestuur en leiding van het gezelschap toegejuichte - continuïteit. Mede als gevolg van enkele herkiesbaarstellingen was het aantal roulaties in de OR in 1989 beperkt in getal.

Bij aanvang van het kalenderjaar was de samenstelling:

- Barbara Leach - Voorzitter
- Hein Hazenberg (beiden: dansers) - Vice Voorzitter
- Judith Pommerel (secretariaat) - Secretaris
- Wim Broeckx
- Gilles den Hartog
- Saskia Krol
- Margus Spekkers (allen: dansers) - leden

Bij de verkiezingen in September, respectievelijk daaraan voorafgaand, trokken Saskia Krol en Margus Spekkers zich terug. Nieuw gekozen werden:

- de dansers: Johan Greben
Arend van Hoorn

De Raad vergaderde in 1989:

- 30 x in besloten kring
- 10 x in Overlegvergadering, waarvan 1 x in het bijzijn van een of meer leden van het Stichtingsbestuur,
- 1 x tesamen met het Stichtingsbestuur,
- 4 x in Gecombineerde Overlegvergadering Opera-Ballet-TOM-Muziektheater

De Raad bracht, kort na de jaar ultimo 1989, een gecombineerd eigen jaarverslag uit over de zittingsperiodes september 1987 - september 1989. Naast een beschouwing over zijn eigen werkwijze en een aantal punten van (geregeld weerkerend) overleg met leiding (en/of bestuur), gaat het verslag ook in op een aantal meer algemene activiteiten van het gezelschap, respectievelijk een reeks praktische zaken van organisatorische dagelijkse aard, waar de Ondernemingsraad middels hem vertegenwoordigende leden bij betrokken was. Voorts schenkt het verslag veel aandacht aan de positie van Het Nationale Ballet in Het Muziektheater en de wijze, waarop in de evaluatie daarvan de Ondernemingsraad zelf ook een rol heeft gespeeld.

In het Hoofdstuk Sociale Aangelegenheden van dit HNB-jaarverlag gaan wij in op een aantal punten, die tot diepgaande discussies tussen Ondernemingsraad en leiding hebben geleid. Verheugend is daarbij dat vroeg in het verslagjaar overeenstemming bereikt bleek te kunnen worden over een lang "gelopen" hebbende aangelegenheid, t.w. de Overgangsregeling Afvloeiingsregeling-Omschollingsregeling bij beroepsbeëindiging van dansers. Datzelfde gold, formeel juist na verstrijken van de jaar-ultimo, voor het onderwerp Roostervrije dagen en hun toekenningsmogelijkheden voor dansers.

Alexandra RADIUS en Alan LAND in The sleeping beauty

De medezeggenschap van de Ondernemingsraad in de besteding van WAGGS-gelden beschouwen wij als zeer constructief.

Officieel bracht de Raad advies uit over:

- herbenoeming nieuwe leden Stichtingsbestuur,
- huisregel Muziektheater in de z.g. Ongewenste Intimiteiten

Vergaderstof voor de Overlegvergaderingen lag tenslotte ook in:

- Procedure opvolging artistiek leider,
- Beleidsnota 1989-'90,
- Evaluatie Infrastructuur Muziektheater,
- Diverse interne zaken (kostuumpasregels - workshop -
tourneevorbereiding - scholingsfaciliteiten),
- Beoordeling offertes opneembare toneelvloer.

Alexandria raclus en Alan Land in ine sleeping beauty

5. REPERTOIRE

De verhouding premières-reprises lag in 1989 wat anders dan in voorafgaande jaren.

Allereerst werd als - voor Het Muziektheater nieuw - avondvullend ballet uitgebracht de in dimensies aangepaste versie van Peter Wrights *The sleeping beauty* (door ons in 1981 in het Holland Festival gepresenteerd). De omvangrijke en langdurige repetitievoorbereidingen bestempelen dat werk eerder als een première dan een reprise.

Geheel uit reprises - en om die reden door de directie van het Holland Festival buiten de officiële Festival programmering gehouden! - bestond ons Balanchine-programma 1989. Zie hieronder.

Aansluiting bij een door ons in Het Muziektheater ontwikkeld ritme werd gevonden door o.m.:

- presentering van een wereldpremière van een vooraanstaand buitenlands choreograaf (Maguy Marin - februari),
- een geheel aan één choreograaf gewijd programma, waarin tenminste één voor ons gezelschap première-ballet (Sir Frederick Ashton - oktober),
- een opdracht aan een jong choreograaf uit eigen gelederen (Wim Broeckx - november).

Daarnaast werd ook dit jaar - mei, Doelenzaal Amsterdam - een reeks z.g. Workshopballetten door, deels debuterende, dansers/choreografen uit eigen kring geproduceerd.

a. De premières (inclusief *The sleeping beauty*, exclusief *Workshop*) betroffen:

- Amsterdam, 20 februari 1989
Het Muziektheater
GROOSLAND
Choreografie: Maguy Marin,
in opdracht van de Eduard van
Beinumstichting en de stichting
Het Muziektheater
Kostuums: Montserrat Casanova
Muziek: Johann Sebastian Bach
Lichtontwerp: Jan Hofstra
- Amsterdam, 25 maart 1989
Het Muziektheater
THE SLEEPING BEAUTY
Choreografie: Peter Wright
Decor en kostuums: Philip Prowse
Muziek: Pjotr Iljitsj
Tsjaikovski
Lichtontwerp: Jan Hofstra
- Amsterdam, 18 oktober 1989
Het Muziektheater
SYMPHONIC VARIATIONS
Choreografie: Frederick Ashton
Instudering: Michael Somes en
Wendy Ellis
Muziek: César Franck
Decor en kostuums: Sophie
Fedorovitch
Lichtontwerp: John B. Read

- Amsterdam, 18 oktober 1989
Het Muziektheater
VOICES OF SPRING
Choreografie: Fredrick Ashton
Instudering: Ann Whitley
Muziek: Johann Strauss
Decor en kostuums: Julia
Trevelyan Oman
Lichtontwerp: John B. Read

- Utrecht, 14 november 1989
Stadsschouwburg
GOING FROM POINT A...
Choreografie: Wim Broeckx
Muziek: Dalibor Vackár
Decor en kostuums: Wim Broeckx
Lichtontwerp: Jos Janssen

b. als reprises werden uitgebracht:

- Amsterdam, 20 februari 1989
Het Muziektheater
NIEMANDSLAND
Choreografie: Rudi van Danzig
Muziek: Sytze Smit
Decor en kostuums: Toer van
Schayk

- Amsterdam, 13 juni 1989
Het Muziektheater
DE VERLOREN ZOON
Choreografie: George Balanchine
Instudering, respectievelijk
programmasupervisie: Ivan
Kramar en Karin von Aroldingen
Muziek: Sergej Prokofjev
Decor en kostuums: Georges
Rouault

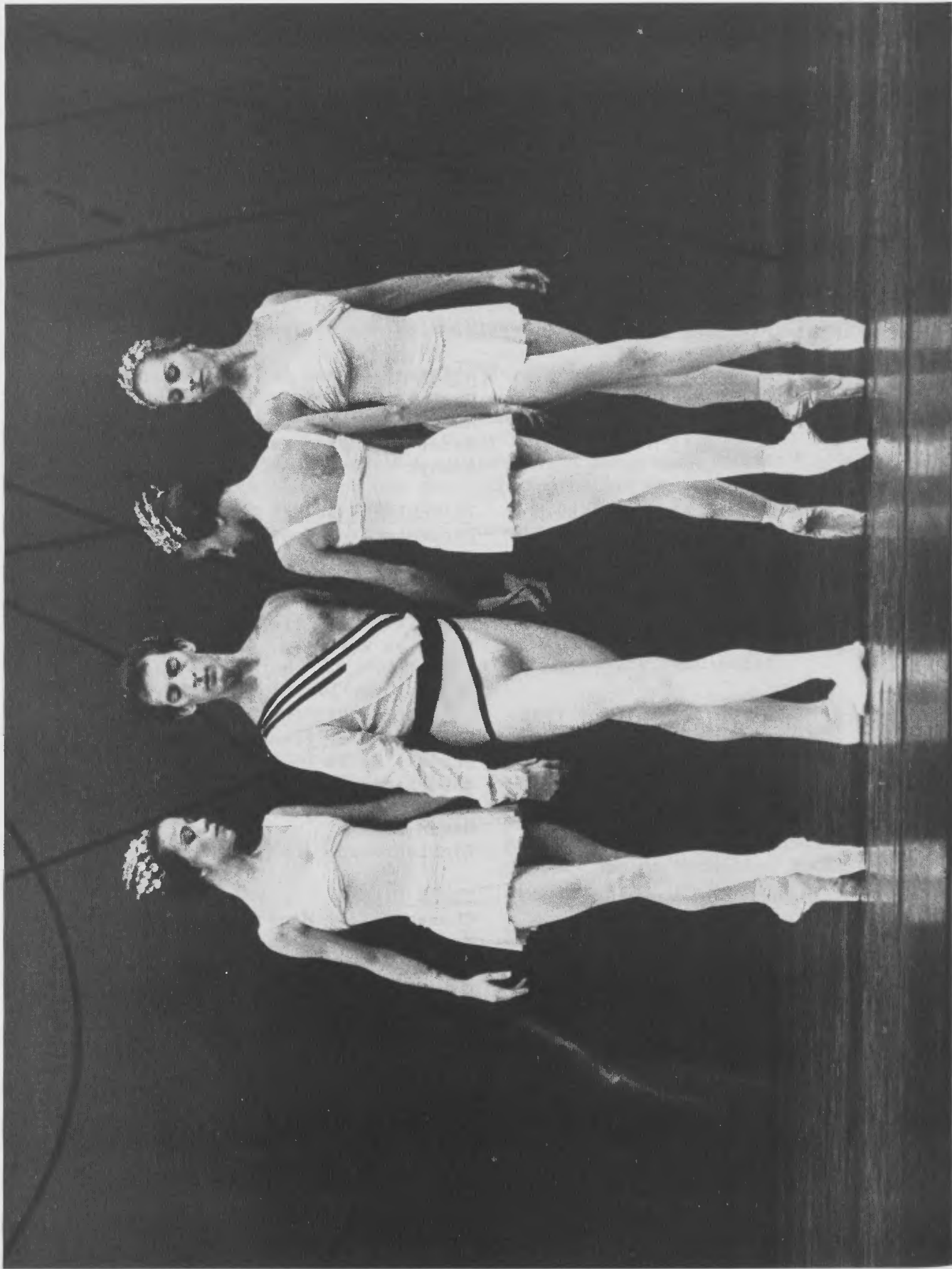
- Amsterdam, 18 oktober 1989
Het Muziektheater
MIDZOMERNACHTSDROOM
Choreografie: Frederik Ashton
Muziek: Felix
Mendelssohn-Bartholdy
Decor- en kostuumontwerp:
David Walker
Lichtontwerp: John B. Read

- Utrecht, 14 november 1989
Stadsschouwburg
THREE PIECES
Choreografie: Hans van Manen
Muziek: Grazyna Basewicz
Decor- en kostuumontwerp:
Jan van der Wal
Lichtontwerp: Joop Caboort
Instudering: Mea Venema

c. In de Workshop werden onderstaande balletten gepresenteerd.

- Amsterdam, 27 mei 1989
Doelenzaal
7 balletten, met als
titel, muziek en ontwerpers:

- HOW ABOUT IT
Choreografie: Stephen White
Muziek: Depeche Mode
Decor: Huub Huikeshoven, Erik de Haan
Lichtontwerp: Roderick van Gelder

V.l.n.r. Nathalie Caris, Jan Linkens, Esther Protzman en Jane Lord in Symphonic variations

- WATERFRONT EIGHTY-SEVEN
Choreografie: Leo van Emden
Muziek: David Sylvian
Kostuumontwerp: Richard Schreefel, Heiko Lunshof
Lichtontwerp: Bernd Arents
- DISTANT ECHOES
Choreografie: Kevin Cregan
Muziek: Franz Schubert
Lichtontwerp: Roderick van Gelder
- A SUIVRE
Choreografie: Ted Brandsen
Muziek: Johann Sebastian Bach
Lichtontwerp: Roderick van Gelder
- NARRENTÄUME
Choreografie: Till Schmidt-Rimpler
Muziek: Till Schmidt-Rimpler
Decorontwerp: Huub Huikeshoven, Erik de Haan
Lichtontwerp: Roderick van Gelder
- STRAKS
Choreografie: Johan Greben
Muziek: Ryuichi Sakamoto
Kostuumontwerp: Johan Greben, Elly Bood
Lichtontwerp: Roderick van Gelder
- CANTUS
Choreografie: Krzysztof Pastor
Muziek: Arvo Pärt
Lichtontwerp: Roderick van Gelder

Van deze premières en reprises en van de in het voorafgaande seizoen uitgebrachte balletten werden de volgende voorstellingsaantallen gegeven.

The sleeping beauty	29
Groosland	28
Serenade	27
De verloren zoon	25
Tsjajkovski-Pas de deux	25
Violin concerto	25
Corps	18
Midzomernachtsdroom	14
Symphonic variations	13
Voices of spring	13
7e Symfonie	13
Het mythische voorwendsel	13
Theme and variations	13
Thinking twice	13
Niemandslan	13
Giselle	11
Three pieces	10
Going from point A...	10
Vier letzte Lieder	3

Waaraan toe te voegen: de in mei uitgebrachte 3 voorstellingen van elk der 7 Workshopballetten.

Totaal aantal verschillende werken in 1989 (exclusief Workshop): 19.

-

Aan het slot van dit Hoofdstuk melden wij nog een en ander met betrekking tot onze samenwerking met de Eduard van Beinumstichting (première Groosland).

Deze stichting heeft, enige tijd vòòr de opening van Het Muziektheater, een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Stichting Het Muziektheater, waar Het Nationale Ballet en De Nederlandse Opera als uitvoerende partners zich aan verbonden hebben.

Doel van de samenwerking is namelijk om, vanuit de middelen van de Eduard van Beinum Stichting, per 3-jaars-cyclus, alternerend een opdracht te verstrekken voor het componeren van een opera, respectievelijk het maken van een choreografie, die in Het Muziektheater door De Nederlandse Opera, respectievelijk Het Nationale Ballet zal worden geproduceerd en uitgevoerd. Voor het verlenen van die opdracht wordt, per opdrachtcyclus, een internationale jury samengesteld, die vervolgens de aanbeveling voor de te zoeken scheppend kunstenaar doet. In 1986 was gekozen voor de choreografie-opdracht als eerste realisering van deze voornemens.

Deze eerste jury bestond uit Pina Bausch, Rudolph Nureyev, Toer van Schayk, Gérard Violette en Marcel-Armand van Nieuwpoort. In juni 1986 kwam de jury te Parijs bijeen, met vertegenwoordigers van de drie betrokken Nederlandse Stichtingen, en koos toen de Franse choreografe Maguy Marin als eerste kandidaat.

Mevrouw Marin aanvaardde de opdracht, zij het dat het - begrijpelijkerwijs - veel moeite kòstte om een alle partijen schikkende inpassing in repetitie- en voorstellingskalenders te vinden. De uiteindelijke première-datum van 20 februari 1989 lag dan ook een jaar later dan aanvankelijk gehoopt was. Het continuïteitsritme ballet-opera-ballet-opera vertoont mede daardoor in de periode 1986-1995 een wat onevenwichtiger beeld dan exact eens per 3 jaar. Bij het schrijven van deze verslagteksten zijn inmiddels de voorbereidingen voor de volgende ballet-jury al getroffen, terwijl de beide opera-projecten in verschillende fases van voorbereiding zijn.

De samenwerking heeft zich in die zin gerealiseerd dat de Eduard van Beinumstichting, afgezien van zijn bovenvermelde betrokkenheid, verantwoordelijk is geweest voor het honorarium en het merendeel van de reis- en verblijfkosten van de choreografe, terwijl Het Nationale Ballet - als voor elk van zijn 'normale' produkties - zorg droeg voor de ontwerpers-honorarium en -kosten, alsmede het gehele produktie- en voorstellingenpresentatiebudget.

Op deze plaats spreken wij graag een woord van respectvolle dank uit jegens de Eduard van Beinumstichting voor haar initiatief en de wijze, waarop dat verwezenlijkt is. En zal worden!

6. VOORSTELLINGEN BINNENLAND

Ons 1988-verslag en de Beleidsnota zijn, tezamen, uitvoeriger dan ooit tevoren ingegaan op ons beleid ten aanzien van presentatie van voorstellingen binnen en buiten Amsterdam.

Met name de in de Beleidsnota daarover gegeven beschouwingen zijn zo recent, dat wij in dit verslag volstaan met de cijfermatige gegevens van onze voorstellingen, waar nodig aangevuld met een kort commentaar.

Amsterdam

Met een ongewijzigd voorstellingsaantal van 70 werd een iets lager bezoekcijfer geboekt. De terugloop met gemiddeld bijna 2% werd geheel veroorzaakt door wat bescheidener cijfers in de maanden juni-juli (toen voor 1988 o.m. een week Zwanenmeer-reprises geprogrammeerd stonden.)

Het cijfer van 1326, zie hieronder, achten wij echter alleszins bevredigend, zeker indien rekening gehouden wordt met het feit dat een tweetal Stadsschouwburgvoorstellingen een neerwaarts effect hadden. Bij onderstaande cijfers valt dan ook op te merken dat in het Muziektheater voor 5 van 7 series de bezoekcijfers tussen 85% en 100% zaalbezetting lagen.

De exacte cijfers luiden:

1989 - 70 voorst. - 92.800 bezoekers - gemiddeld 1326
1988 - idem - (94.526) - (1350)

In bovenstaande cijfers zijn wel de beide Stadsschouwburgvoorstellingen doch niet de 3 Workshopvoorstellingen opgenomen.

Elders in Nederland

De in totaal 49 buiten-Amsterdamse voorstellingen (v.j. 53) waren als volgt over het land verspreid:

Rotterdam	10 (6)	Enschede	2 (2)
Den Haag	8 (12)	Arnhem	2 (3)
Utrecht	6 (7)	Tilburg	2 (1)
Eindhoven	4 (4)	Heerlen	2 (3)
Groningen	3 (3)	Leeuwarden	2 (3)
Nijmegen	3 (2)	Breda	1 (1)
's Hertogenbosch	3 (3)	Roosendaal	1 (1)
		overige plaatsen	- (3)

Zij vertoonden de volgende bezoekcijfers (tussen haakjes: 1988):

- Rotterdam: 10 voorstellingen (6)
5919 bezoekers (2615)
592 gemiddeld (436)
- Den Haag: 8 voorstellingen (12)
6721 bezoekers (8099)
840 gemiddeld (675)
- Utrecht: 6 voorstellingen (7)
3547 bezoekers (3296)
591 gemiddeld (471)

- Overige plaatsen: 25 voorstellingen (29)
16.151 bezoekers (13.370)
646 gemiddeld (461)

Voor elk van die steden (-groepen) zijn de ontwikkelingen derhalve duidelijk verheugend. Aan te tekenen valt daarbij echter:

- dat de gemiddelde zaalbezetting in alle vier de gevallen opvallend achter blijft bij de Amsterdamse percentages,
- waarbij m.n. Rotterdam ook thans nog beneden onze verwachtingen blijft,
- dat de bijgestelde bescheidener recette-ramingen gelukkig over de gehele linie overtroffen zijn,
- dat de zoveel betere cijfers voor 'overige plaatsen' primair veroorzaakt zijn door de novemberserie, waarin het ballet Groosland een groot publieksappeal bleek op te leveren.

De verhouding tussen Amsterdamse en niet-Amsterdamse voorstellingen, zoals die uit bovenstaande cijfers blijkt, hebben wij in onze Beleidsnota aangemerkt als een evenwicht dat echter geen bijstelling ten koste van het Amsterdamse cijfer behoeft.

Alexandra Radius en Zoltán Solymosi in Voices of spring

7. VOORSTELLINGEN BUITENLAND

Ons - zie de aanvangshoofdstukken van dit verslag - ook hier inhoudend van beschouwingen over ons buitenlandbeleid, volstaan wij met vermelding van onze twee buitenlandse manifestaties in 1989.

Aan het slot van het seizoen 1988-'89 trad Het Nationale Ballet tweemaal op in het Italiaanse Festival Torino Danza (Turijn). Beide, in de openlucht gegeven, voorstellingen hadden tot repertoire:

- 7e symfonie
- Corps
- Groosland

Totaal aantal tournee-deelnemers: 64

Aantal bezoekers: 2100

Muzikale begeleiding: band

Data: 14 en 15 juli

Eind september werd een drietal voorstellingen gegeven in de Deutsche Staatsoper Unter den Linden (Berlijn-DDR). De voorstellingsdata - 29 en 30 september, 1 oktober - bleken, achteraf bezien, juist vooraf te gaan aan de emotionele veranderingen die zich de week daarop in die stad en dat land zouden gaan aftekenen.

Repertoire:

- 29 en 30 september:
 - Balanchine-programma (Serenade-Tsjajkovski-Pas de deux - De verloren zoon - Violin concerto).
 - Begeleiding door het DDR-omroeporkest.
- 1 oktober
 - Serenade - Corps - Vier letzte Lieder.

Totaal aantal tourneedeelnemers: 90

Aantal bezoekers: 3900

8. BIJZONDERE VOORSTELLINGEN, MEDEWERKINGEN

Naast, zoals gebruikelijk, een aantal generale repetities in aanwezigheid van publiek (vooral: Vrienden van Het Nationale Ballet), verzorgde HNB in 1989 een aantal z.g. medewerkingen. Daarnaast dient ook voor enkele incidentele hieronder te noemen voorstellingen hun bijzonder karakter de vermelding in dit hoofdstukje.

Een en ander betref:

- 1 januari 1989
Het Muziektheater
Amsterdam
Gala-nieuwjaarsmatinee van Giselle.
Met als gastsolisten Alla Mikhalchenko en Alexei Fadejev van het Moskouse Bolshoi-theater. Uitreiking door de Vrienden van Het Nationale Ballet van de nieuw ingestelde Alexandra Radius-prijs aan Coleen Davis.
- 20 februari 1989
Het Muziektheater
Amsterdam
Eerste première uit hoofde van het samenwerkingsproject Eduard van Beinumstichting- Het Muziektheater - Het Nationale Ballet - De Nederlandse Opera (Groosland - Maguy Marin).
- 10 april 1989
Het Muziektheater
Amsterdam
Voorstelling van The sleeping beauty, opgedragen ter nagedachtenis aan de daags tevoren om het leven gekomen ex-HNB-dansers Henny en Judith Jurriëns-Green.
- 4 mei 1989
Stadsschouwburg
Amsterdam
Herdenkingsbijeenkomst ter nagedachtenis van de op 9 april 1989 om het leven gekomen ex-HNB-dansers Henny en Judith Jurriëns-Green.
- 17 mei 1989
Het Circustheater
Scheveningen
Uitvoering van een drietal pas de deux t.b.v. een feestelijke bijeenkomst voor het VMF-Stork-concern.
- 25 mei 1989
De Doelen
Rotterdam
Uitvoering van een tweetal pas de deux t.b.v. een feestelijke bijeenkomst van het Van Ommeren-Ceteco-concern.
- 26 en 27 augustus 1989
Uitmarkt Amsterdam,
podia op de Dam,
respectievelijk in de Beurs
van Berlage
3 uitvoeringen van verschillende pas de deux:
t.w. uit Groosland, het Zwanenmeer en de solo Isadora.

- 2 september 1989
Stadhuis, Burgerzaal
Rotterdam
Uitmarkt Rotterdam,
pas de deux uit Groosland,
Isadora.
- 9 september 1989
At&T-Danstheater
Den Haag
Open dag Danstheater,
pas de deux Groosland, Witte
Zwaan en Isadora.
- 4 november 1989
Het Muziektheater
Amsterdam
Jubileumviering Vrienden van
Het Nationale Ballet.
Ashton-programma.
Receptie na afloop.
- 5 november 1989
Het Muziektheater
Amsterdam
Benefietvoorstelling voor
Artsen zonder Grenzen.
Midzomernachtsdroom.
Avond in samenwerking met
Nederlands Dans Theater,
Nederlands Balletorkest,
Noordhollands Philharmonisch
Orkest, Het Muziektheater en
Studiokoor Amsterdam.
- 6 november 1989
Theater Bellevue
Amsterdam
Toer van Schayk-avond voor
Vrienden van Het Nationale
Ballet. Lezing en demon-
stratie met 3 dansers.
- 14 november 1989
Het Muziektheater
Amsterdam
Medewerking aan Balletgala voor
Stichting Dansersfonds '79. In
aanwezigheid van H.M. de
Koningin en Prins Claus.
O.a. Tsjajkovski-pas de deux
en pas de deux 2e acte
Giselle, alsmede 2 speciaal
gechoreografeerde werken voor
die avond. 5 HNB-dansers.
- 30 december 1989
Flora Veilinghallen
Rijnsburg
Medewerking aan TV-Fonds
wervingsactie 'Help de Roemenen'
met pasde deux 'De gelaarsde
kat' (uit The sleeping beauty)

9. OPERA-SAMENWERKING

Ook in 1989 deed ons collega-gezelschap De Nederlandse Opera geen beroep op ons om dansersinbreng te leveren aan één of meer van zijn produkties. In ons vorig verslag hebben wij in een - uitvoerige, principiële gestelde - beschouwing aangegeven, welke gevolgen dat planningstechnisch voor Het Nationale Ballet kan hebben. Onze verder in dit kalenderjaar gepresenteerde series van avondvullende verhalende balletten, t.w.:

- Giselle, januari
- The sleeping beauty, april
- idem, juli
- idem, december

zouden geen doorgang hebben kunnen vinden, indien DNO in één van die perioden voor een deel beslag op ons tableau gelegd had.

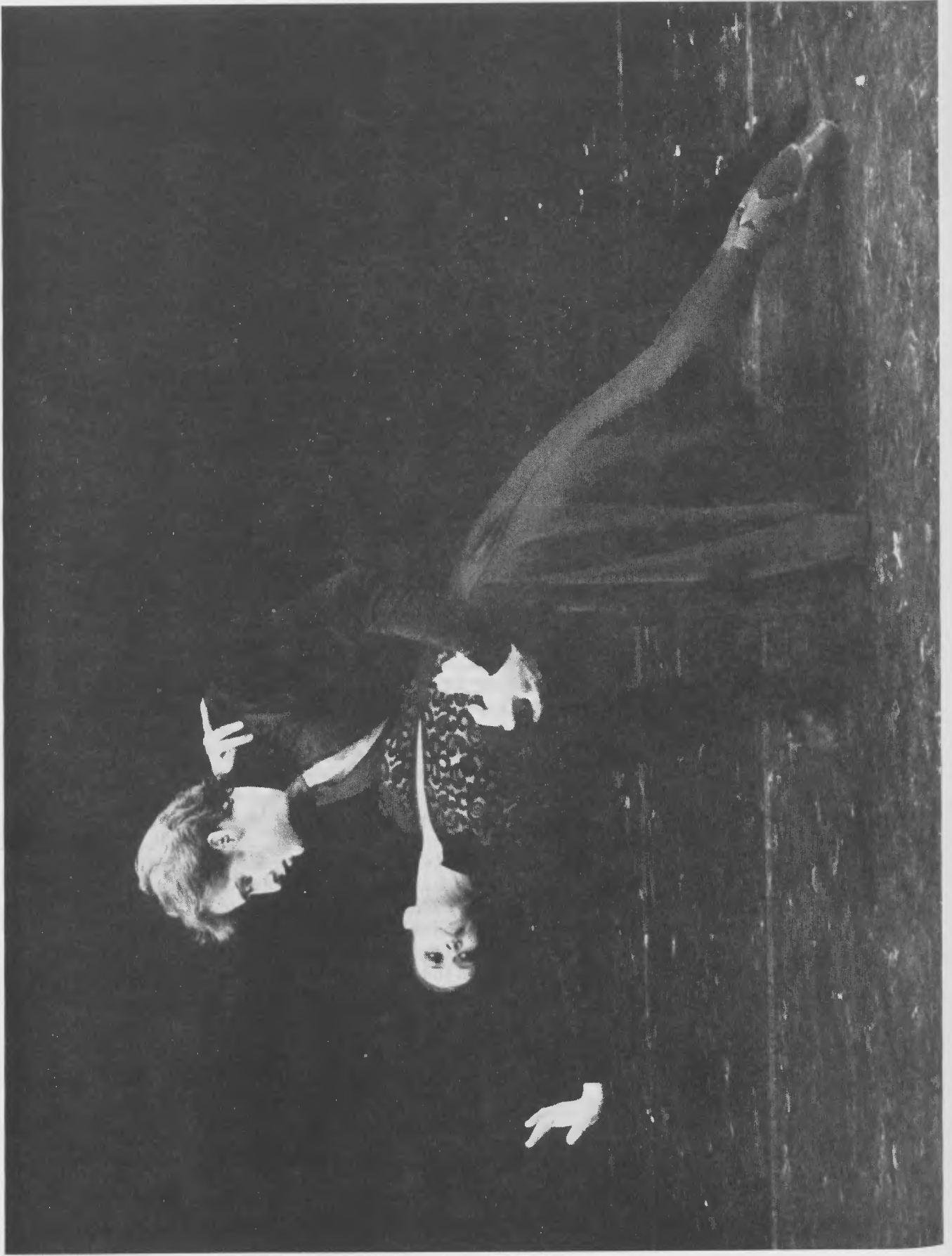
In onze eerder aangeduide Beleidsnota is onze visie op deze samenwerkingsrelatie opnieuw bondig weergegeven. Voor de drie komende jaren is een aantal projecten, waarin wél dansersinbreng gepland wordt, tijdig in de artistieke schema's van beide gezelschappen opgenomen.

-

Samen met De Nederlandse Opera en Het Muziektheater staat Het Nationale Ballet, zoals in vorige verslagen uiteengezet, een geïntegreerde Technische Organisatie Muziektheater (TOM) ten dienste. Onze beleidsnota meldt onze waardering over de kwaliteit van de door de TOM-afdelingen aan onze programma's en voorstellingen geleverde bijdragen.

Op deze plaats maken wij melding van het feit dat met de Directeur-TOM - voor een belangrijk deel grondlegger van die organisatie - de heer Chris Lievaart medio 1989 het dienstverband is beëindigd. Enkele principiële verschillen van inzicht tussen hem en de Directieraad die niet overbrugbaar bleken, noopten tot dit besluit. Aan Lievaarts kunde, vakmanschap en werkinzet past ook op deze plaats een woord van groot respect onzerzijds.

In de relatie TOM-Het Nationale Ballet kwam voorts een bescheiden wijziging tot stand, voortvloeiend uit de constructie van z.g. detachering van onze vroegere HNB-technici. Naarmate in die groep personeelsmutaties optreden, vermindert geleidelijk aan het aantal gedetacheerden. Geleidelijk stijgt het aantal rechtstreeks bij TOM-Muziektheater in dienst zijnden, voor wier salarislasteren HNB draagplichtig is.

Nathalie Caris en Alan Land in Going from point A...

10. MUZIKALE BEGELEIDING

In dit hoofdstuk schenken wij achtereenvolgens aandacht aan:

- de in het verslagjaar gerealiseerde programmasamenwerkingen met het Nederlands Balletorkest,
- idem ten aanzien van het Noordhollands Philharmonisch Orkest,
- overige muzikale medewerkingen,
- onze reactie op de medio 1989 uitgebrachte beleidsnota van het Nederlands Balletorkest.

Zoals voor de meeste onderwerpen van dit jaarverslag: onze meer principiële visie op de muzikale begeleiding van onze voorstellingen, respectievelijk de voorbereidingen daarvoor, zijn in de Beleidsnota 1989/1992 uitdrukkelijk aan de orde gesteld.

a. Samenwerking met het Nederlands Balletorkest

Het NBO begeleidde 'in 1989 voor ons:

- de januari-uitloop van de december 1988-serie van Giselle,
- het februari-programma, waarin o.m. de beide Brandenburgse concerten van Bach (Groosland),
- de april-serie van The sleeping beauty,
- het Balanchine-programma in juni,
- zomerserie The sleeping beauty, 1e week juli,
- Balanchine-serie in september,
- The sleeping beauty-serie in december.

Zulks in totaal, in: 78 (v.j. 76) voorstellingen,
waarvan : 57 (v.j. 56) in Amsterdam,
en : 21 (v.j. 20) elders in het land.

Deze programma's werden gedirigeerd door de muzikaal leider/dirigent van het NBO, Roelof van Driesten en door Jac van Steen, tot 1 september tweede dirigent en nadien muzikaal leider van ons gezelschap.

b. Begeleidingen door het Noordhollands Philharmonisch Orkest

Dit orkest, dat zoals bekend structureel te onzer beschikking staat voor de begeleiding van twee programma-series per seizoen, werkte mee aan:

- 32 (v.j. 12) voorstellingen, waarvan:
- 17 (v.j. 12) in Amsterdam en
- 15 (v.j. geen) voorstellingen elders in Nederland.

In 1988 begeleidde het NHPO slechts één programma, doch dit jaar:

- de mei-serie van het buitenprogramma, dat ook twee maal in de Amsterdamse Stadsschouwburg werd gepresenteerd; dirigent Adam Gatehouse.
- de oktober-november-serie van het Frederick Ashton-programma, in Het Muziektheater, met aansluitend voorstellingen in Den Haag en Rotterdam. Met als gast de Belgische dirigent Edmond Saveniers.

c. Overige muzikale medewerkingen

- Behalve de Workshop-voorstellingen in de Amsterdamse Doelenzaal werden nog 12 overige voorstellingen met bandbegeleiding gegeven. Dit betrof enkele buitenvoorstellingen eind september en de gehele novemberserie, met het première-ballet van Wim

Broeckx, Groosland en Three Pieces in een reeks plaatsen in het land.

- De voorstellingen in het Festival Torino Danza werden eveneens met band begeleid, die in de Deutsche Staatsoper Unter den Linden door het DDR-Omroep-Orkest.
- De overige muzikale medewerkingen (kleine ensembles, vocalisten, respectievelijk instrumentale solisten) waren ditmaal veel bescheidener in omvang dan in vorige jaren. Te melden vallen slechts:
 - de vioolsoli in Stravinsky's Violin concerto door Linda Ashworth, respectievelijk Vera Beths,
 - idem medewerking van deze laatste soliste in het Vioolconcert van Alban Berg (Corps).
 - piano-solo in César Franck's Variations symphoniques door Ivo Jansen, respectievelijk Michael Mouratch,
 - pianobegeleidingen in enkele kleine medewerkingen in een aantal besloten voorstellingen.

d. Beleidsnota Nederlands Balletorkest

In de zomer van 1989 bracht het Nederlands Balletorkest zijn meerjaren-beleidsnota uit, waarop Het Nationale Ballet in oktober daarop volgend zijn reactie gaf.

De nota heeft op ons indruk gemaakt voor wat betreft zijn gedegen uitdieping van een reeks problematieken, waarvoor het NBO zich bij de uitoefening van zijn taak geplaast ziet.

Zeker indien daarbij in aanmerking wordt genomen, dat dit orkest twee verschillende balletgezelschappen begeleidingsdiensten levert. Kritiek hebben wij echter in onze reactie-notitie naar voren gebracht voor het in onze ogen te veel vanuit de eigen NBO-positie beredeneren van standpunten, waar o.i. sprake had behoren te zijn van een meer de balletgezelschappen volgend beleid.

Onderwerpen als: muziekkeuze choreografen, verhoudingen tussen aantallen repetities en aantallen voorstellingen, beleid ten aanzien van instrumentale solisten, etc. worden dan ook door ons vanuit een andere optiek bezien dan bij het NBO het geval is. Een dialoog over deze materie vindt eerst in 1990 plaats.

11. TELEVISIE

Onze inkomsten uit televisie-medewerkingen bleven in 1989 beneden budget. Een tweetal factoren gaf daartoe aanleiding. Allereerst de eind februari gemaakte NOS-opnamen van Maguy Marins Groosland. De medewerkende dansers kozen daarbij - hetgeen wij respecteerden - voor een honorering met de meest beperkte overdracht van rechten (en derhalve: bescheidenste honorering). Zulks zou uiteraard inhouden dat zowel Het Nationale Ballet, als die dansers, "goede en kwade kansen" zouden kunnen lopen ten aanzien van de internationale verkoopbaarheid, respectievelijk royalties-afdrachten van die produktie. Het feit dat bij het schrijven van dit verslag (ruim een jaar na de voltooiing van de opname!) nog geen verkoop naar het buitenland van deze NOS-HNB-Marin-produktie heeft plaats gevonden, maakt het perspectief voor de juistheid van die aldus gedane keuze niet zo rooskleurig.

De tweede factor lag in de omstandigheid dat de voor november geplande opnames van Hans van Manens Corps geen doorgang hebben gevonden. De NOS slaagde er niet in om op een tijdig genoeg moment de beschikking te krijgen over adequate opname-accommodatie. Toen zulks in een laat stadium redelijk voorhanden bleek, stelde de NOS vervolgens zeer krappe termijneisen voor ons en onze dansers ten aanzien van het accepteren van de dagtijdschema's voor de opnames (die niet geheel strookten met de reglementaire werk- en rusttijden van de dansers). Besloten is toen vervolgens de opnames eerst in juni 1990 te doen plaats vinden.

Niet voltooid zijn de in ons vorige verslag vermelde onderhandelingen met de - ook onze dansers vertegenwoordigende - vakbonden over algemene opname-voorwaarden en tarieven. Een tegen het eind van het kalenderjaar in zicht lijkende procedureel en inhoudelijk belangrijke voortgang is, direct volgend op de jaarultimo, door de bonden geannuleerd.

In ons Hoofdstuk Sociale Aangelegenheden stippen wij dit tarievengeschil ook aan, daaraan toevoegend dat het zich in onderhandeling bevinden o.i. niet gediend wordt met een publiek commentaar van onze kant op deze plaats.

Het perspectief van continuïteit in onze vaste samenwerking met de NOS is door een en ander inmiddels wel wat verzwakt.

De februari-opname betref:

- Groosland - NOS-produktie, opgenomen op 27 en 28 februari in de NOS-studio's te Hilversum
- Choreografie: Maguy Marin
- Muziek: Johann Sebastian Bach
- Televisie-regie: Jan Venema
- Aantal optredende dansers: 20

12. MARKETING

Elders in dit verslag is melding gemaakt van ons marketingbeleid op het gebied van programmasamenstelling en spreiding van voorstellingen. De in Hoofdstuk 6 vermelde publiekscijfers geven aan dat de gemiddelde bezettingsgraad opnieuw verheugend is geweest, dit jaar ook bij voorstellingen buiten Het Muziektheater.

De sinds de opening van Het Muziektheater in 1986 nog steeds toenemende publieksbelangstelling manifesteert zich zowel bij de losse kaartverkoop als bij het aantal abonneementhouders.

De stijging van het aantal verkochte abonnementsplaatsen doet zich niet alleen voor bij de door Het Nationale Ballet zelf, maar ook bij de door het Amsterdams Uit Buro verkochte abonneementen.

Na de accentlegging in onze promotie in de beginjaren van Het Muziektheater op onze nieuwe accommodatie, werd met ingang van dit verslagjaar weer een sterker promotie-accent gelegd op ons repertoire. Een aan het begin van het seizoen 1989/90 gevoerde institutionele campagne (met onder meer paginagrote dagblad-advertenties) had dan ook nog als kop: 'Het Nationale Ballet heeft weer een seizoen om in te lijsten'. Hoewel met deze promotionele 'terugkeer' naar ons feitelijke produkt een grotere produkttrouwheid onder ons publiek is gecreëerd, trekt Het Nationale Ballet ook nog steeds nieuw publiek aan. Zo toonde het door het Amsterdamse onderzoeksbureau Motivaction uitgevoerde marktonderzoek onder ons Galapubliek op 1 januari 1989 aan, dat meer dan de helft van dat publiek voor het eerst een voorstelling van Het Nationale Ballet in Het Muziektheater bezocht en dus als 'nieuw publiek' gezien mag worden.

Ons repertoire- en marketingbeleid zal ook in komende jaren gericht blijven op het aantrekken van een zo breed mogelijk publiek. Een doelstelling waarin wij, gelet op geografische, sociologische en demografische verscheidenheid van ons publiek, zeer wel in slagen. Teneinde die gevarieerdheid - en daarmee maatschappelijke reflectie - nóg verder uit te bouwen, hebben wij - in samenwerking met De Nederlandse Opera en Stichting Het Muziektheater - een aanvang gemaakt met de opzet van een educatieve afdeling.

Met name de door ons nagestreefde en ook geëffectueerde sociale spreiding doet ons voorzichtigheid betrachten in ons prijsbeleid. Een zorgvuldige prijsdifferentiatie en het bevroeren van de prijzen voor losse kaarten zijn daarvan resultaten. Wel heeft de vraag-aanbodssituatie geleid tot het enigszins verlagen van onze abonneementenkorting.

In 1989 was het aantal formatieplaatsen op de afdeling planning en marketing niet geheel bezet. Vervulling van de per 1 december 1988 vacant gekomen plaats van chef marketing bleek tot op heden helaas nog niet mogelijk. Een aantal van zijn werkzaamheden werd (en wordt nog steeds) daarom overgenomen door ons reclamebureau BBk Informatie overdracht waarmee wij een nauwere samenwerking aangingen.

Voor jou lopen
we graag op
onze tenen.

Het Nationale Ballet.
Zie(ù) je graag in Het Muziektheater.

Zoals ook in voorgaande jaren het geval was, heeft de Stichting Vrienden van Het Nationale Ballet een actieve bijdrage geleverd aan onze promotionele activiteiten.

De resultaten van een door Motivaction uitgevoerd marktonderzoek onder huidige en potentiële 'Vrienden' leidde in 1989 tot bijstelling van de activiteiten van de stichting. Een zwaarder accent werd gelegd op de morele en financiële steun van de 'Vrienden' aan het gezelschap, hetgeen bij het overgrote deel van de 'Vrienden' begrip opleverde.

Daarnaast is aan de 'Vrienden' een 'ambassadeursrol' toegekend, in die zin dat zij vanuit hun enthousiasme actief op zoek gaan naar nieuw publiek voor het gezelschap.

Ter professionalisering van het contact tussen het Vriendenbestuur en Het Nationale Ballet werd Astrid van Leeuwen, marketingmedewerkster bij het gezelschap, benoemd tot (part-time) coördinator.

Het bestuur van de stichting bestond per ultimo 1989 uit Wim Bary (voorzitter), Joop Kommers (secretaris), Wiens van Asselt (penningmeester), Wouter Hos, Edda Ton en (beiden namens HNB) Astrid van Leeuwen en Dick Hendriks. Wouter Hos nam aan het begin van het verslagjaar de plaats in van Francine van der Wiel.

13. SOCIALE AANGELEGENHEDEN

Over dit onderwerp is, vooral wat ons meer langere-termijnbeleid betreft, in de Beleidsnota 1989-1992, veel naar voren gebracht. Het algemene salarieringsniveau van dansers staat daarin centraal.

Met medewerking van het Ministerie van WVC is eind 1989 het besluit genomen om daartoe een vergelijkings-onderzoek in te stellen door een deskundige (van buiten de dansgezelschappen).

Honoreringenniveaus bij vergelijkbare ballet-gezelschappen in het buitenland, respectievelijk bij andere podiumkunstdisciplines in Nederland vormen daarvoor de onderzoeksterreinen in eerste instantie. Dit onderzoek is geëntameerd door het Directie Overleg Dansgezelschappen en wordt verricht voor de gehele Nederlandse dans-branche.

Voor Het Nationale Ballet zelf kwam rond ultimo 1989 klaarheid in een aangelegenheid, die lange tijd leiding en Ondernemingsraad van het gezelschap vrij sterk tegenover elkaar geplaatst had: de problematiek van roostervrije dagen.

De leiding stelde zich daarbij op het standpunt:

- dat roostervrije dagen weliswaar moeilijk toe te wijzen zijn in de werkcyclus van ons gezelschap,
- maar dat, wanneer dat toch zou kunnen, zulk een toewijzing uiteraard niet belemmerd zou mogen worden.

De Ondernemingsraad droeg als visie uit:

- allen binnen het gezelschap erkennen dat roostervrije dagen in feite eigenlijk alleen maar toe te wijzen zijn aan het einde van het dienstverband met Het Nationale Ballet van de betrokken danser (opgespaard over meerdere jaren),
- en dat die gesanctioneerde praktijk niet doorbroken zou mogen worden door, tegen zijn verwachtingen in, dansers tijdens een seizoen toch met roostervrije dagen te confronteren.

De oplossing die gevonden werd bleek een voor alle partijen werk-bare.

De toewijzingsmogelijkheid tijdens het seizoen is thans ook door de Ondernemingsraad erkend, zij het:

- in bepaalde omschreven situaties,
- met een per situatie gefixeerd maximum, en met een termijn van 'aanzegging',
- met per seizoen het slotsaldo als verworven recht,
- en met afwijking van een en ander alleen op verzoek van de danser, respectievelijk na uitdrukkelijk besluit van de Overlegvergadering-Ondernemingsraad.

In de tweede helft van 1989 ontstond een nieuw punt van discussie tussen leiding en Ondernemingsraad, met op de achtergrond: het D.O.D. en de Kunstenbond-FNV met als inzet: financiële aanspraken van dansers ingeval van televisie-opnamen. Daarvoor geldt in de dansereld sedert circa 7 jaar een aantal, in de dansers-contracten vastgestelde, regels die elk van beide partijen voor aanpassing rijp achtten.

Over de mate waarin, respectievelijk de procedure waarlangs, kwamen echter scherpe verschillen van inzicht aan de orde.

De aangelegenheid is, bij het schrijven van deze verslagstekst, nog niet rijp voor het publiceren van een visie van Het Nationale

Ballet. Het onderhandelingsklimaat is o.i. gebaat bij enige terughoudendheid op dit tijdstip. Wij hopen van harte dat in het volgende verslagjaar, zowel voor Het Nationale Ballet als voor de dansers van overige gezelschappen - maar in feite voor alle podiumkunstenaars, werkzaam bij producerende kunstinstellingen in Nederland - van een vernieuwd uitgangspunt sprake kan zijn.

De besteding van WAGGS-gelden is in 1989 voor een proportioneel wat groter deel de richting uitgegaan van 'incidenteel'. Daaronder dient m.n. verstaan te worden: indeling in hogere salarisschalen van medewerkers, wier ervaring en inzet een andere beloning in onze ogen rechtvaardigde.

Als verdere punten melden wij korthedshalve:

- De afronding en feitelijke invoering van een aantal in ons vorig verslag al aangekondigde zaken, zoals:
 - formalisering van de aangepaste Overgangsregeling voor de periode waarin onze vroegere Afvloeiingsregeling (beroepsbeëindiging dansers) vervangen wordt door de algemeen geldende Omscholingsregeling,
 - verruiming van gasteer- en scholingsfaciliteiten.
- Een zorgvuldige her-redigering van een aantal artikelen uit ons standaard-arbeidscontract met bijbehorend reglement, dat op die wijze weer geheel up to date is gemaakt.
- In voorbereiding nemen van een aantal zich goeddeels in 1990 afspelende zaken, zoals:
 - Belastingherziening 'Oort', met zijn consequenties voor uitvoerende kunstenaars;
 - het vraagstuk van de 'Brede Herwaardering' in de in ons land geldende Pensioensystemen.

14. DIREKTIE OVERLEG DANSGEZELSCHAPPEN - LANDELIJK DANSBELEID

Met de in 1989 'lopende' realisering van het Kunstenplan besteedde de landelijke politiek dit jaar minder aandacht aan de Dans. Onze contacten met de rijks- en gemeentelijke 'volksvertegenwoordigende' instanties waren dan ook ditmaal veel incidenteler dan in voorafgaande jaren.

Het Directie Overleg Dansgezelschappen (D.O.D.) verloor in 1989 één van zijn leden: het Rotterdamse Penta-theater, dat m.n. van zijn stedelijke subsidiënt geen continuïteit verkreeg. Het vroegere lid Werk Centrum Dans zette - met een naamsverandering en enkele structurele aanpassingen - onder de nieuwe naam de Rotterdamse Dansgroep de facto zijn lidmaatschap voort.

Het D.O.D. evalueerde medio 1989 zijn eigen functioneren, met o.a. als gevolg dat voorbereidingen werden getroffen voor het aanzoeken van een niet aan een gezelschap verbonden voorzitter.

Als één van zijn belangrijkste concrete activiteiten ontwikkelde het D.O.D. de plannen voor de - in ons hoofdstuk Sociale Aangelegenheden vermelde - onderzoeken naar de beloningsverhoudingen voor dansers, respectievelijk voor overig aan de balletgezelschappen verbonden personeel. Na de jaarultimo is daaraan uitvoering gegeven.

Als verdere punten van overleg, respectievelijk activiteit vallen te melden:

- bestudering van de ontwikkelingen in de produktiebudgetten van de dansgezelschappen en het confronteren van de Rijksoverheid met de daarin zich manifesterende sluipende inkrimpingen;
- aanpassingen séjour-normen van de kleinere gezelschappen aan het o.a. voor HNB (maar ook: voor de gehele toneelsector) geldende niveau;
- becommentariëren van de nieuwe standaard-subsidievoorschriften van de Rijksoverheid;
- commentaar op de systematiek van jaarlijkse prijzentoekenningen voor de Dans, als thans door de V.S.C.D. plaats vindt;
- opstarten van nieuw landelijk CAO-overleg voor de Dans;
- eerste voorbereidingen voor opinievorming ten behoeve van het over 1½ à 2 jaar uit te brengen nieuwe Kunstenplan van de Minister van WVC.

Wij blijven betreuren dat in al deze activiteiten het collegiale contact met het Nederlands Dans Theater niet meer beschikbaar is.

15. HUISVESTING

Zowel in ons jaarverslag 1988 als in onze Beleidsnota hebben wij opnieuw tot uiting gebracht in welke mate wij ons bevoorrecht achten om bewoner te zijn van de Muziektheateraccommodatie. In de nota zijn daaraan ook enkele opmerkingen van waarderende strekking toegevoegd inzake de service die veel leden van de Muziektheaterstaf aan hun vele honderden bewoners verlenen. Niet zichtbaar voor het publiek "draaien" immers achter de schermen ook diensten als: artiestenfoyer, portiersploegen, interne dienst etc. Ons besef van bevoorrecht zijn geldt ook de kwaliteit van die voorzieningen.

Zoals in elk bedrijf blijft ook bij Het Nationale Ballet de best denkbare benutting van de toch niet altijd voor iedereen steeds voldoende beschikbare ruimte, onderwerp van aandacht. De specificering van die dagelijkse bedrijfszorg behoeft geen afzonderlijke vermelding in dit verslag.

Wel melden wij hier een tweetal belangrijke en kostbare voorzieningen in de technische sfeer, die wij in 1989 hebben moeten treffen, deels afrondend, deels voorbereidend.

Het eerste betreft de vervanging - zie ons vorige verslag - van de opneembare dansvloer op het toneel. De realisering daarvan ging gepaard met een nuttige maxi-reparatie aan de vaste balletvloer in één van onze grote studio's.

Het tweede betrof een financiële voorziening voor bouwkundige werkzaamheden in de bij ons in gebruik zijnde decoropslagruimte in het TOM-atelier in Amsterdam Zuid-Oost. De omvang van een reeks inmiddels voor Het Nationale Ballet geproduceerde grote werken (Giselle, The sleeping beauty, Assepoester, Het zwanenmeer en enkele grote Van Dantzig-, c.q. Van Schayk-balletten) maakte oppervlakte-verruiming dringend nodig. In ons Financieel Hoofdstuk geven wij aan hoe, gezien onze bevredigende exploitatiecijfers, gelukkig middelen voorhanden waren om via de bouw van een z.g. tussenvloer hiervoor een voor geruime tijd toereikende oplossing te vinden.

16. FINANCIËLE SITUATIE

Het meerjaren-subsidiëringssysteem uit de Kunstenplanprocedure maakt uiteraard ook onze financiële situatie tot een zaak van wat langere termijn. Het nauw op elkaar aansluiten van begroting en exploitatie binnen één kalenderjaar heeft plaats gemaakt voor een financiële planning, waarin grotere uitgaven met een langere termijn-bestemming gefinancierd blijken te kunnen worden uit exploitatiesaldi die het resultaat zijn van meerdere seizoenen. In ons Hoofdstuk Huisvesting meldden wij dan ook een tweetal, tezamen enkele tonnen kostende investeringen, die wij een aantal jaren terug niet zonder een afzonderlijk beroep op subsidiënten voor onze rekening hadden kunnen nemen. Dit laatste geldt overigens ook voor een tweetal belangrijke uitgaven, die wij in de zomer van 1991 voor respectievelijk artistieke en tournee-planningsdoeleinden willen verrichten.

Het Hoofdstuk Financiën uit onze Beleidsnota 1989-'92 meldt in dit kader o.m. het volgende:

- te verwachten exploitatie-saldo (uitgaven minus eigen inkomsten) over de jaren 1989 t/m 1992: 57.0 miljoen,
- in het vooruitzicht gestelde subsidie-toezeggingen (inclusief te verwachten compensatie voor prijsstijgingen: 54,5 miljoen,
- verschil tussen beide bedragen derhalve: 2,5 miljoen,
- waartegenover echter per 31 december 1988 een opgebouwde risico-reserve ad. 1,9 miljoen,
- reëel te lopen risico over deze vier jaar derhalve nog circa 6 ton.

Uit het hiernavolgende Hoofdstuk met de cijfergegevens over 1989 blijkt echter dat in 1989 ondanks de beide gedane niet begrote investeringen (opneembare Rhofa-balletvloer op het toneel, respectievelijk uitbreiding capaciteit dekoropslagruimte) opnieuw een toevoeging aan de z.g. risico-reserve van circa 2 ton kan worden gedaan.

Daarmee wordt het reële risico voor de nog resterende 3 jaren voor onze Kunstenplanperiode verder gereduceerd. De ontwikkeling zou echter een andere kunnen worden, waar:

- wij 1990 met relatief wat zwaardere exploitatie-lasten dan in vorige jaren het geval was geweest, hebben ingezet,
- en voor dat jaar in elk geval sprake zal zijn van een enkele tonnen lager liggende subsidietoewijzing dan overeenstemt met ons berekende begrotingstekort.

Wij menen echter dat die verantwoordelijkheid primair er één van onszelf is geworden en dat zorgelijkheid pas aan de orde is:

- wanneer de overheid ons niet zou toestaan dat de hantering van de risico-reserve (en dat in de zin van: het overbrengen van het resterende saldo aan het einde van de huidige budgetperiode naar de volgende vierjaarsperiode) op de thans door ons benutte basis gecontinueerd zal kunnen worden.

Ook in de Beleidsnota hebben wij hier reeds melding van gemaakt.

Uitreiking van de Alexandra Radius-prijs aan Coleen Davis door Alexandra Radius

17. BELANGRIJKSTE FINANCIËLE GEGEVENS

In aansluiting op het hieraan voorafgaande hoofdstukje geven wij onderstaand de 1989-cijfers, in vergelijking met 1988. Evenals vorig jaar zijn deze:

- inclusief de cijfers in de Technische Organisatie Muziektheater,
- en nog niet door onze accountants gecontroleerd.

Tussen haakjes zijn de vergelijkbare 1988-cijfers gegeven. Aansluitend volgen enkele korte toelichtingen.

De cijfers luiden afgerond in duizendtallen:

<u>A. Vaste lasten</u>	1989	1988
a. Salarissen (inclusief herstructurering dansers-salarissen	7.592	7.332
-/- ziekengelden	(327)	(270)
b. Gastsalarissen	835	658
c. Sociale lasten (inclusief herstructurering)	<u>1.971</u>	<u>2.052</u>
Totaal personeelskosten	10.071	9.772
d. Algemene kosten (bewoningshuur Muziektheater, PTT, kantoor-, reis- en autokosten, assurantie, accountants, indirecte marketing, AUB-bijdrage, diversen)	1.877	1.937
Alles inclusief TOM-doorbelastingen voor deze zelfde rubrieksgroep.		
e. Voorbereidings- en monteringskosten (decors, kostuums, rekwisieten, muziek, licht, video, schoentjes, repetitiekosten). Eveneens inclusief TOM-doorbelastingen, o.a. urenaantallen	<u>2.057</u>	<u>1.941</u>
Totaal vaste lasten	14.005	13.650
 <u>B. Variabele lasten</u>		
f. Verplaatsingskosten binnenland (Séjours, personenvervoer, decor-transport)	396	349
g. Zaalhuren c.a.	891	825
h. Overige voorstellingskosten (o.a. directe marketing en orkesten)	1.030	1.254
i. Auteursrechten	<u>228</u>	<u>231</u>
Totaal voorstellingskosten binnenland	2.545	2.659
Voorstellingskosten buitenland	<u>123</u>	<u>60</u>
Totaal variabele lasten	2.668	2.719
 TOTAAL LASTEN	 16.673	 16.369

Transport - TOTAAL LASTEN	16.601	(16.369)
<u>C. Baten</u>		
j. Recettes binnenland (na aftrek BTW)	3.025	(3.092)
k. Saldo televisie	26	(256)
l. Recettes buitenland	193	(35)
m. Overige baten (locale subsidiënten, operabijdrage)	<u>348</u>	(<u>287</u>)
TOTAAL BATEN	<u>3.592</u>	(<u>3.670</u>)
Totaal exploitatietekort	<u>13.081</u>	(<u>12.699</u>)

Tegenover 13.1 miljoen als exploitatiesaldo stond een totaal aan subsidiëtoezeggingen ad 13.4 miljoen. Het voordelig verschil ad circa 3 ton vloeit voor $\frac{3}{4}$ voort uit hogere recette-baten in binnen- en buitenland.

Dit saldo wordt toegevoegd aan onze z.g. risicoreserve, waarvan het karakter en de bestemming omstandig aan de orde zijn gekomen in onze Beleidsnota en ons vorige jaarverslag.

Over de verschillende kostenrubrieken merken wij kort nog het navolgende op.

Personeelskosten

Salarissen verliepen volgens budget (dansers-salarissen: nauwkeurigheidsmarge 99%). Zulks exclusief de toevoeging ad 186 mille ten laste van de exploitatie 1989 aan de voorziening roostervrije dagen voor dansers.

Overschrijding m.n. in de rubrieken overwerk en losse krachten TOM; voor een belangrijk deel vindt dit echter zijn tegenhanger in de produktiekosten (uitbesteding van een aantal zaken brengt dan een dergelijke verschuiving teweeg).

Gastsalarissen ondervonden m.n. de invloed van enkele 'duurder ingestudeerde' choreografieën, en enkele tijdelijke gastdocenten. De sociale lasten bleken op enkele onderdelen iets te pessimistisch gebudgetteerd.

Algemene Bedrijfskosten

Eveneens per saldo volgens budget verlopen (98½% nauwkeurig). Overschrijdingen o.m.: vloervernieuwing in één der balletstudio's, respectievelijk reiskosten. Enkele besparingen in de indirecte marketingkosten.

Vorbereidings- en monteringskosten

Per saldo 2% beneden budget. Evenals vorig jaar: voor de grootste produktie (ditmaal The sleeping beauty) lagere decor- en hogere kostuumkosten. Belangrijke besparing in de repetitiekosten.

Voorstellingskosten

Totale besparing op binnenlandse voorstellingskosten: 325 mille (13%). Oorzaken: geringere verplaatsingskosten, profijtelijker exploitatie programma-boekjes, geringer aantal voorstellingen met gastorkestbegeleiding.

Inkomsten

Opnieuw zeer gunstige recette-resultaten in Amsterdam (2,1 miljoen, tegen 1,8 budget). Lager televisiesaldo wegens verschuiven van één opname naar 1990. Gunstige exploitatie Italië-tournee.

Niet gerealiseerd: financiële bijdrage Stichting Holland Festival.

Balans

Ten laste van de risico-reserve per ultimo 1989 is gebracht een bedrag ad 150.000 gulden ten behoeven van een noodzakelijke uitbreidings-verbouwing voor de door ons gebruikte decoropslagruimten (Sleeping beauty - Zwanenmeer).

Kerrie Szuch en Ted Brandsen in Groosland

18. SLOT

De jaren waar dit verslag betrekking op heeft, respectievelijk waarin het geschreven wordt, hebben elk iets van een afsluiting en de opmaat naar een nieuw vervolg.

In enkele hoofdstukken is sprake van een afscheid. Soms op grond van zeer onverwachte en ongewilde gebeurtenissen.

In 1989 ook had de Interimstructuur van Het Muziektheater zijn beëindiging moeten vinden; naar elks verwachting zal dat in 1990 het geval zijn.

In 1989 en 1990 zijn ook de voorbereidingen getroffen voor de opvolging in het artistiek leiderschap van de groep. In 1990 zal de loopbaanbeëindiging plaats vinden van één van de grootste danskunstenaars in ons land, waarvan het ons met trots vervult dat zij het overgrote deel van die loopbaan samen met haar man en partner bij Het Nationale Ballet inhoud heeft gegeven. Afscheid hebben wij ook genomen - bij het wisselen van het jaar - van onze zo actieve en bekwame voorzitter Job de Ruiter. Het inleidende bestuurshoofdstuk zwaait hem volop lof toe, die ook uit naam van leiding en groep hem toekomt.

Een naam is bij dat alles nog onvermeld gebleven. Die van onze inmiddels oud-collega Wim Sinnige. Per 31 december jl. heeft hij het directeurschap van Het Muziektheater en daarmee ook het Voorzitterschap van onze Directieraad neergelegd. Zijn belangrijke verdiensten voor Het Muziektheater - en onze mogelijkheden daarin - dateren al van vele jaren vóór de opening van het gebouw. Met de hem eigen bekwaamheid in het verenigen van bestuurlijke en managements-kwaliteiten heeft hij het gezicht van het theater binnens- en buitenshuis op veel punten belangrijk mede bepaald.

Wij danken hem daarvoor graag van harte, op het moment dat de ook door hem zo bepleite overgang naar een definitieve structuur zich begint af te tekenen.

Rudi van Dantzig

Anton Gerritsen

19. PERSREACTIES

Zoals gebruikelijk geven wij aan het slot van dit jaarverslag een korte samenvatting van de wijze waarop de pers in 1989 de premièeres van Het Nationale Ballet heeft beoordeeld.

GROOSLAND

Het in opdracht van de Eduard van Beinum Stichting en de Stichting Het Muziektheater gecreëerde ballet Groosland van de Franse choreografe Maguy Marin ging in februari 1989 bij Het Nationale Ballet in première. Marins 'dikke mensen-ballet' bleek al gauw een geweldige publiekstrekker. Ook de pers reageerde overwegend enthousiast, hoewel men af en toe wel enige kanttekeningen plaatste. Zo schrijft Francine van der Wiel (Parool): 'Daarom ook is dit werk vooral theateraal geslaagd, want een groot deel van het succes is te danken aan de kostumering van Casanova. Om de choreografie zelf valt niet zo uitzinnig te lachen als het premièrepubliek onbedaarlijk deed ... Maar amusant en entertaining is Groosland zonder twijfel.'

Ingrid van Frankenhuyzen (Leids Dagblad): 'Maguy Marin moet het in Groosland hebben van de theatrale werking van (de) kostuums. Het onderste uit de kan heeft ze er echter niet uit weten te halen ... De theatrale grappen zijn niet gedoseerd en getimed. Na elk gegarandeerd beginsalvo gaat de rest van de scène uit als een nachtkars ... Maar goed. Marin krijgt de zaal wel bulderend in de stoelen. Dus wie van dans(theater) met een flinke dosis humor houdt: op naar Het Nationale Ballet.'

Nico S. de Wal (Haagse Courant): 'Zo'n hollebollegijzenballet moet dan ook eens een keertje kunnen, al zakt de kijkpret bij sommige delen na de eerste hilariteit toch een beetje in.' Slechts enkele recensenten waren ronduit negatief in hun oordeel.

Eva van Schaik (Trouw): 'Groosland druipt me daardoor te veel in moddervet gelach ... Een half uur lang is voor dit soort lol wel wat lang.'

Tineke de Wit (Nieuwsblad van het Noorden): 'In eerder werk stelt Maguy Marin op rauwe en indringende wijze de wreedheid van de mens aan de kaak. Groosland heeft die impact niet. Het is een té vrijblijvend grapje over dikke mensen.' Zoals reeds vermeld was het grootste deel van de recensenten echter uitermate positief.

Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): 'Groosland is een verrukkelijk, knap gemaakt werk met een onbevangen speelsheid die je in de dans niet vaak meer ziet.'

Conrad van de Weetering (Algemeen Dagblad): 'Na de dodelijke ernst waarin Het Nationale Ballet de laatste tijd zo goed is gesorteerd, is Groosland van Maguy Marin een verademing.'

Luuk Utrecht (Volkskrant): 'Nadat je van de eerste lachaanval bent gekomen, blijft Marins groteske benaderingswijze leuk. Opnieuw bewijst ze een theaterdier in hart en nieren te zijn ... Door alle pret en jolijt, die voortdurend wordt opgeroepen, kun je overigens gemakkelijk over het hoofd zien met welk een choreografische meesterhand Marin haar dansers hanteert ... Het Nationale Ballet heeft met Marins Groosland een kostelijke uitsmijter verworven.'

THE SLEEPING BEAUTY

In maart 1989 presenteerde Het Nationale Ballet het avondvullende sprookjesballet *The sleeping beauty* voor het eerst in Het Muziektheater. Op basis van de succesvolle produktie die de Engelse choreograaf Peter Wright in 1981 voor het gezelschap creëerde, produceerde Wright nu, in samenwerking met decor- en kostuumontwerper Philip Prowse een aan het grote toneel van Het Muziektheater aangepaste versie.

De pers roemde niet alleen de vernieuwde vormgeving, maar tevens het danstechnisch niveau van de uitvoerenden.

Isabelle Lanz (Trouw): 'The sleeping beauty is een droom van een ballet ... Het ballet wordt nu opnieuw gebracht, aangepast aan de maten van Het Muziektheater. Pracht en praal én de dans zelf komen zo mogelijk nog beter tot hun recht ... Kosten nog moeite zijn gespaard om dit ballet vorm te geven en opnieuw is het resultaat betoverend ... Opvallender dan de enigszins vernieuwde vormgeving was dat, vergeleken met acht jaar terug, het niveau van de dansers over de hele linie in dit klassieke genre gestegen is.'

Luuk Utrecht (Volkskrant): 'Hiermee hebben Wright en Prowse waarschijnlijk de mooiste produktie van De schone slaapster op de planken gezet, die je nu kunt zien.'

Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): 'Opgepoetst en opgepept schittert deze *Sleeping beauty* letterlijk en figuurlijk aan alle kanten.'

Francine van der Wiel (Parool) 'De grote lijnen van de Beauty uit 1981 (zijn) gehandhaafd. Met dat verschil, dat het nog meer goud is wat er blinkt. En zo hoort het ook, want dit ballet is nu eenmaal bedoeld om met veel 'pomp en circumstance' te imponeren. Zoals choreograaf Marius Petipa in 1890 zijn verwenne Petersburgse publiek overdonderde, zo doen Peter Wright en ontwerper Philip Prowse dat bijna een eeuw later in Amsterdam.'

Jan Baart (Haarlems Dagblad): 'Terecht wordt gezegd dat op dit moment nergens ter wereld een mooier ogende versie van dit ballet is te zien ... Bovendien kan gezegd worden dat de gemiddelde kwaliteit van de dans inmiddels flink is gestegen sinds de eerste versie van deze fraaie produktie in de Stadsschouwburg ... Deze *Sleeping beauty* hoeft niet alleen meer door enkele uitstekende solisten en de aankleding gedragen te worden.'

Tineke de Wit (Nieuwsblad van het Noorden): 'Met de sublieme uitvoering en de schitterende decors en kostuums van de ontwerper Philip Prowse heeft dit dansgezelschap de top van het klassieke ballet bereikt.'

Tijdens de serie juli-voorstellingen van *The sleeping beauty* maakte de Nederlandse danseres Esther Protzman haar debuut in de rol van Prinses Aurora. Zij deed dat op zulk een overtuigende wijze dat de leiding van Het Nationale Ballet haar met ingang van 1 september 1989 tot tweede soliste heeft bevorderd.

Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): '... Esther Protzman dat zo voortreffelijk deed. Technisch was het allemaal zeer trefzeker met nergens een spoor van ongewenste nervositeit. Bovendien wist zij een bewonderenswaardige nuancering in muzikaliteit aan te brengen en zich zo in de rol in te leven dat je niet alleen maar

Karin Schnabel en Wim Broeckx in *The sleeping beauty*

een mooie danseres aan het werk zag, maar ook kon geloven in de jonge sprookjesprinses ...'

WORKSHOP

In zijn inmiddels tiende Choreografie-Workshop bracht Het Nationale Ballet choreografieën uit van Ted Brandsen, Kevin Cregan, Leo van Emden, Johan Greben, Krzysztof Pastor, Till Schmidt-Rimpler en Stephen White.

Het ballet Straks van Johan Greben (waarvoor Greben inmiddels twee onderscheidingen heeft ontvangen) werd uiterst enthousiast ontvangen.

Luuk Utrecht (Volkskrant): 'Het was (...) de nog onervaren Johan Greben die met Straks voor de echte opsteker zorgde. Een snelle, krachtige dans in een stijl die je van een danser van Het Nationale Ballet niet zou verwachten ... Greben heeft gedaan wat de anderen niet durfden of konden: een radicaal andere bewegingstaal gebruiken dan in het gezelschap gangbaar is. Met succes.'

Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): 'Van de drie choreografische debuten was Straks van Johan Greben het meest markant. Een pure bewegingscompositie ... goed in de ruimte gezet, doordacht van opbouw en interessant en pittig van beweging.'

Ook de bijdragen van Kevin Cregan en Till Schmidt-Rimpler werden overwegend positief beoordeeld.

René Frank (Telegraaf): 'Kevin Cregan bleek met zijn Distant echoes op muziek van Schubert al meer dan een belofte'.

Marcel-Armand van Nieuwpoort (Financieel Dagblad): 'In een zeer traditionele opvatting maar met onmiskenbaar gevoel voor stijl maakte Cregan een fraai, lyrisch duet.'

Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): 'Het langste werk werd gemaakt door Till Schmidt-Rimpler die voor zijn Narrenträume zelf de muziek componeerde ... Een choreografie die beloften voor de toekomst toont.'

Luuk Utrecht (Volkskrant): 'Schmidt-Rimpler is in elk geval eigenwijs en toont gevoel voor theater.'

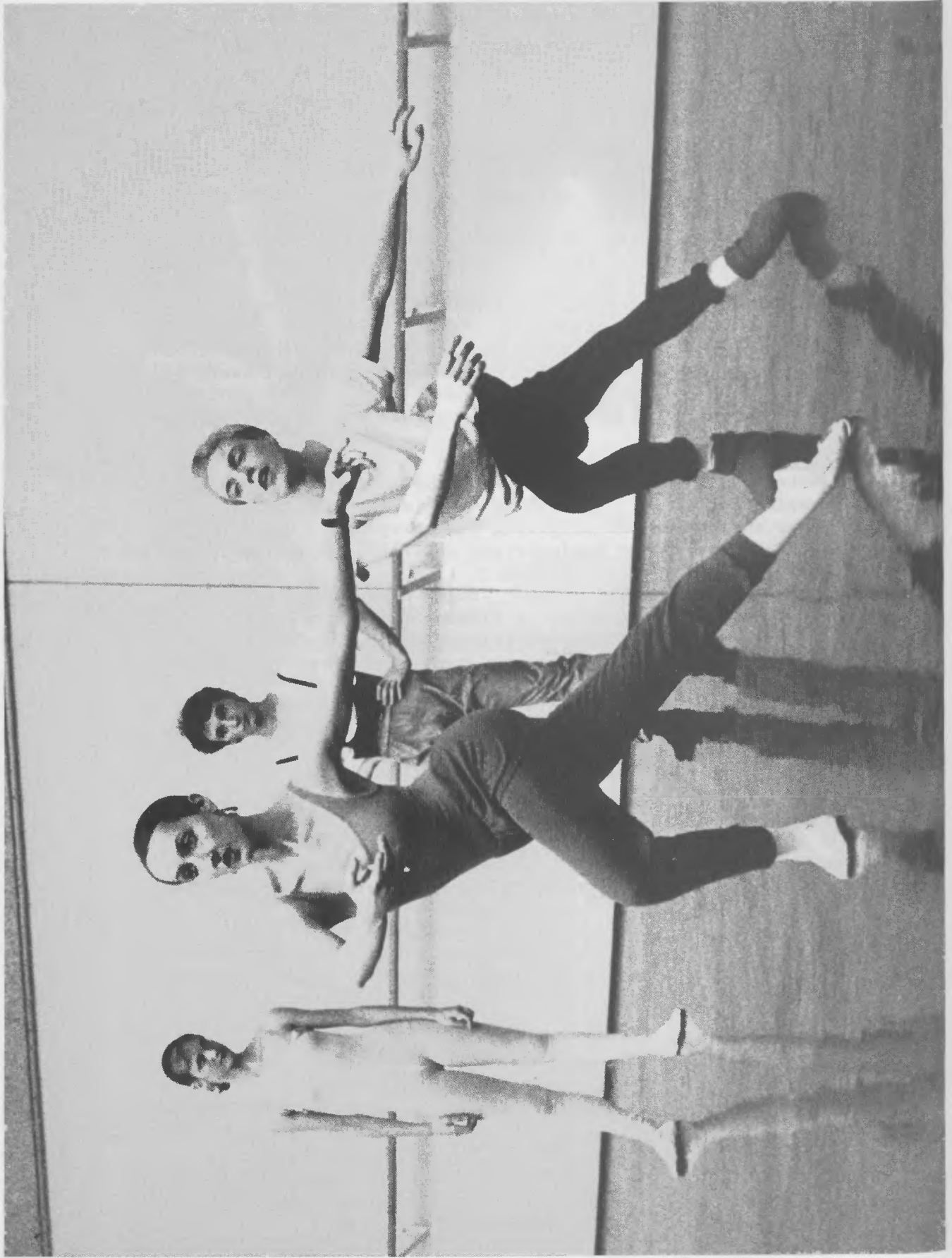
De overige choreografieën - A suivre van Ted Brandsen, Waterfront '87 van Leo van Emden, Cantus van Krzysztof Pastor en How about it van Stephen White - werden welwillend, doch over het algemeen niet als 'uitschieters' beoordeeld.

Over de dansers schrijft Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): 'Er werd over de gehele linie goed tot zeer goed gedanst en ook dat maakte deze workshop tot een geslaagd evenement dat continuering verdient.'

ASHTON-HOMMAGE-PROGRAMMA

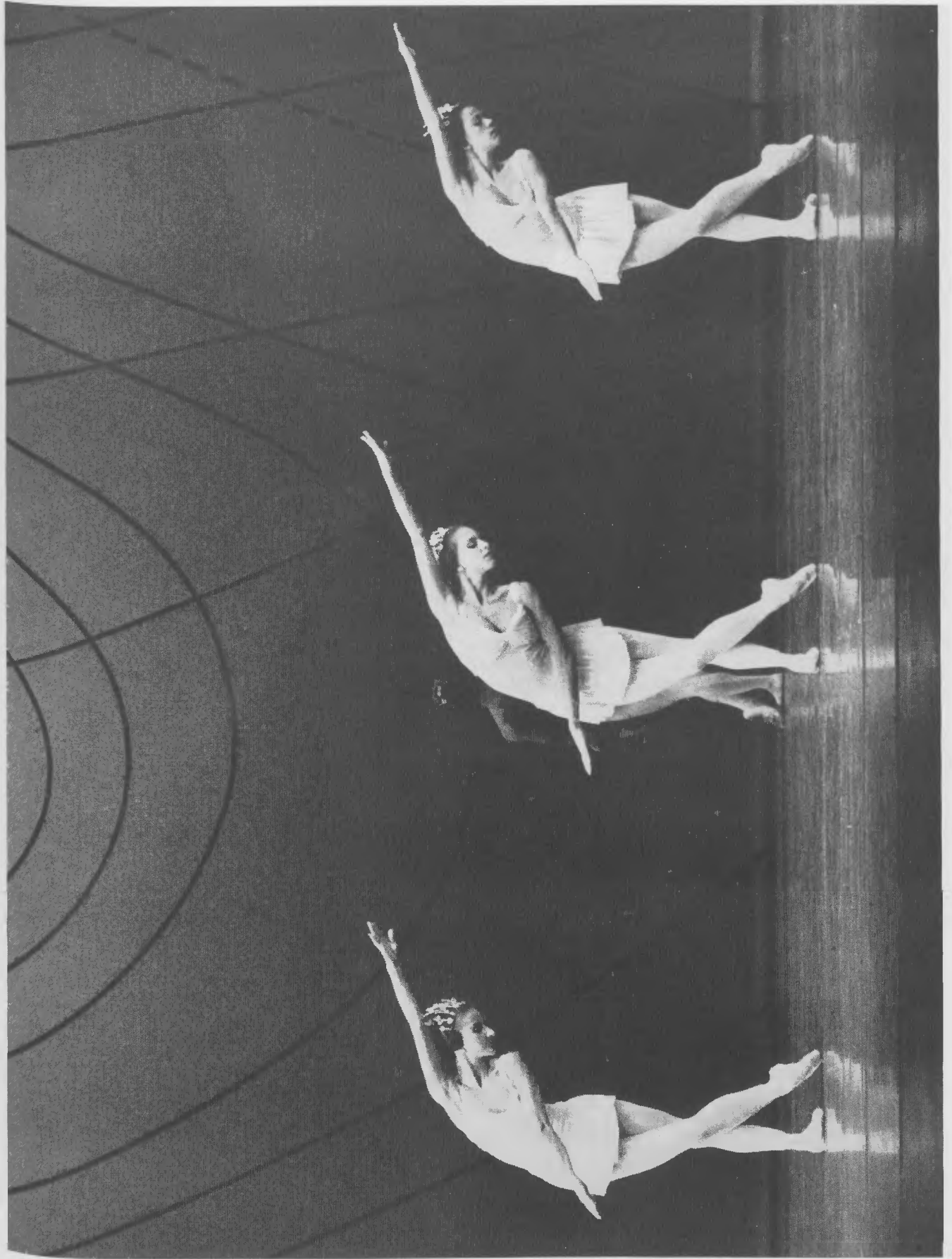
Ter nagedachtenis van de in 1988 overleden Britse choreograaf en balletleider Frederick Ashton presenteerde Het Nationale Ballet in oktober en november 1989 een Ashton-Hommage-Programma bestaande uit de Nederlandse premières van Ashtons balletten Symphonic variations en de pas de deux Voices of spring én de reprise van zijn Midzomernachtsdroom.

Dit initiatief oogstte veel waardering, zowel bij de Nederlandse als bij de Britse pers.

V.l.n.r. Jeannette den Blijker, Kerrie Szuch, François-Noël Cherpin en choreograaf
Jean-Claude de Witt in een scène van de ballet 'Les Femmes d'Alger'.

V.l.n.r. Jeannette den Blijker, Kerrie Szuch, François-Noël Cherpin en choreograaf
Ivan Graber tijdens de repetitie van *Lesheens* in de Staatsschaouwburg te Straats

V.l.n.r. Esther Protzman, Jane Lord en Nathalie Caris in *Symphonic variations*

John Percival (London Times): 'How ignominious to have to go abroad to see a programme mounted specially in honour of the Royal Ballet's founder choreographer, something that has been conspicuously absent at home, but how comforting to know that somebody cares enough to do these works, and to take proper trouble over them.'

SYMPHONIC VARIATIONS

Vrijwel alle recensenten meldden dat dit uit 1946 daterende ballet in 1989 nog niets aan schoonheid heeft verloren.

Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): 'Symphonic variations is een meesterwerk gebleven. Opnieuw imponeerde de muzikaliteit, de rijkdom en het classicisme van de bewegingen. Het lijkt allemaal vanzelfsprekend en eenvoudig, maar de ongewone vaak tegendraadse wendingen en de combinatie van de vereiste snelheid in de voeten en de zuiverheid van iedere lijn in de ruimte maken het werk razend-moeilijk om uit te voeren.'

Eva van Schaik (Trouw): 'Na meer dan veertig jaar heeft het ballet geenszins aan bekoring ingeboet ... In de nieuwste versie van Het Nationale Ballet (...) waarin alles met een superieur ingetoomde expressie wordt gedanst, is direct duidelijk dat Symphonic variations een eigentijdse uitdaging is, een droom van een ballet.'

Francine van der Wiel (Parool): 'Het programma (...) mondt met de nieuwste aanwinst Symphonic variations uit in een artistiek en esthetisch hoogtepunt ... Een ballet voor fijnproevers, een exquise delicatessen ... De uitvoering geeft aan dat deze gekoesterde parel bij Het Nationale Ballet in goede handen is.'

Jan Baart (Haarlems Dagblad): 'De kwaliteit van de uitvoering is hoog genoeg om Symphonic variations op waarde te kunnen schatten: de muzikaliteit van de beweging, de doordachte afwisseling van duetten, solo's en als een schakelketting dansend sextet, maar ook het inventieve gebruik van de ruimte. Ashton heeft met Symphonic variations aangetoond hoe groot zijn talent was voor de abstracte choreografie.'

Gerdie Snellers (Utrechts Nieuwsblad): 'Een ballet dat mooi is van eenvoud.'

Slechts een enkeling was beduidend minder positief.

Conrad van de Weetering (Algemeen Dagblad): 'Het stuk blijkt nu helaas bij uitvoering ernstig verouderd.'

VOICES OF SPRING

De uit 1977 daterende pas de deux Voices of spring werd door het merendeel van de recensenten beschouwd als een 'aangenaam tussendoortje'.

Ine Rietstap (NRC-Handelsblad): 'Het is een verrukkelijk duet, dat niets anders wil zijn dan een uiting van dansvreugde.'

René Frank (Telegraaf): 'De pas de deux Voices of spring bleek goed voor vijf minuten opgewektheid.'

Luuk Utrecht (Volkskrant): 'Lente-stemmen is een choreografisch niemendalletje dat wel op een meeslepende manier laat zien dat Ashton een meester is in het creëren van dansbeelden vol lyrische bevlogenheid.'

Sandra Verbaas en Arend van Hoorn in Going from point A...

Francine van der Wiel (Parool): 'Een opwarmertje voor zaken die ècht van belang zijn.'

Ingrid van Frankenhuyzen (Leids Dagblad): 'Een sierlijk en verfijnd duet, maar echt een pregnante indruk achterlaten, nee.'

GOING FROM POINT A...

In het kader van stimulering van jong choreografisch talent bracht Het Nationale Ballet in november een nieuw ballet van danser/choreograaf Wim Broeckx uit, getiteld Going from point A...

Een groot deel van de recensenten plaatste nogal wat kanttekeningen.

Isabelle Lanz (Trouw): 'Het ballet wemelde me voor de ogen. Broeckx zag geen kans een stringente choreografische structuur aan te brengen.'

Luuk Utrecht (Volkskrant): 'Bij Broeckx ontbreken verrassingen en zijn overzichtelijke, keurige ensembles maken voornamelijk een plichtmatige indruk.'

Yvonne Beljaars (Utrechts Nieuwsblad): 'Met Goint from point A... heeft Broeckx zich vertild aan zijn eigen ideeënrijkdom. Naar punt B zal hij wat bedachtzamer op weg moeten.'

Tot degenen die enthousiast waren behoorde onder anderen René Frank (Telegraaf): 'Broeckx, wiens vingeroefeningen al in workshopkader veel aandacht kregen, toont zich hier een origineel choreograaf.'

Marianne Tolenaar (Brabants Dagblad): 'Een vooral meeslepend ballet, waarin de erotiek en ontluikende liefde in een uitgaansfeer opbloeit.'